

STORTINGET

Innst. 487 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Prop. 121 S (2022–2023)

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2023 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2023 m.m.)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen har fremmet en proposisjon om jordbruksavtalen for 2023–2024. Avtalen ble inngått mellom staten og Norges Bondelag 16. mai 2023, og forhandlingene ble ført med bare denne organisasjonen etter at jordbruksorganisasjonene for første gang ikke kom til enighet om et felles krav. Organisasjonene var dermed ikke i stand til å opptre som én part, slik Hovedavtalen krever. Prosessen som pågikk forut for at regjeringen tok opp forhandlinger med Norges Bondelag, er omtalt i kapittel 2 i proposisjonen.

Forhandlingene ble ført på grunnlag av Hovedavtalen for jordbruket, hvor formålsparagrafen lyder:

«Avtaleverket for jordbruket har til formål å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift.»

Avtalen gjelder forslag til bevilgninger over statsbudsjettets kap. 1150 for kalenderåret 2024 og foreslåtte endringer og omdisponeringer innenfor gjeldende budsjett for 2023. Videre omfatter avtalen endringer i målpriser for perioden 1. juli 2023 til 30. juni 2024. Partene

er enige om at enkelte mindre spørsmål av teknisk karakter avklares i forbindelse med gjennomgang av avtaleteksten for kommende periode.

I kapittel 2 i proposisjonen omtales gjennomføringene av forhandlingene, herunder jordbrukets krav, statens tilbud og det videre forløp i forhandlingene. Kapittel 3 belyser utviklingen i jordbruket, og kapittel 4 omtaler utviklingen i foredlings- og omsetningsleddet. I kapittel 5 beskrives importvernet og internasjonale forhold som WTO Landbruksavtalen, EUs landbrukspolitikk og forhandlinger om handelsavtaler. Kapittel 6 gjengir hovedtrekkene i avtalen. Gjeldende mål for landbrukspolitikken, slik de står i Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon for 2023, er også gjengitt i kapittel 6 i proposisjonen.

Kapittel 7 går nærmere inn på noen sentrale og viktige politikkområder. Jordbruksoppgjøret 2023 dreier seg i hovedsak om budsjettmessige endringer for budsjettåret 2024. Kapittel 8 omtaler overførte og innsparte midler, og omdisponering av disse i 2023, samt forslag til bevilgninger på de enkelte ordningene i 2024.

Den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi er omtalt i punkt 1.7 i proposisjonen.

Stortinget vedtok den 14. juni 2022 (vedtak nr. 799) å be regjeringen legge frem en ny jordvernstrategi våren 2023. Strategien skal inneholde et nytt og skjerpet mål for omdisponering av matjord og nye, konkrete tiltak for å nå målet. Landbruks- og matdepartementet har valgt å legge frem den oppdaterte jordvernstrategien i proposisjonen om jordbruksoppgjøret 2023. Det vises til omtalen av oppdatert jordvernstrategi i vedlegg 9 i proposisjonen, og til komiteens merknader nedenfor.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Karianne B. Bråthen, Per Vidar Kjølmoen, Sverre Myrli og Solveig Vitanza, fra Høyre, Olve Grotle, Linda Hofstad Helleland og Lene Westgaard-Halle, fra Senterpartiet, Hans Gunnar Holand, Jenny Klinge og Per Olav Tyldum, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Sosialistisk Venstreparti, fung. leder Torgeir Knag Fylkesnes, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Venstre, Alfred Jens Bjørlo, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til Prop. 121 S (2022–2023) Endringer i statsbudsjettet 2023 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2023 m.m.).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at partiene den 5. juni 2023 er blitt enig om å støtte den inngåtte jordbruksavtalen. Flertallet mener dette vil styrke selvforsyningen i Norge, bidra til å tette inntektsgapet og sørge for at den norske bonden fremdeles kan produsere god og trygg mat over hele landet.

Komiteen understreker at man trenger mer, og ikke mindre norsk matproduksjon, og at det er viktig å øke selvforsyningen basert på norske ressurser. Komiteen viser til at Norge er ett av landene i Europa med svakest selvforsyning av jordbruksvarer, og viser også til Totalberedskapskommisjonens rapport av 5. juni 2023 (NOU 2023:17), der manglende matberedskap er viet stor oppmerksomhet.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i dialog med faglagene, legge fram en strategi for økt selvforsyning og trygg matproduksjon basert på norske ressurser, og komme tilbake til Stortinget senest i forbindelse med statsbudsjettet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at Norge har høy selvforsyning av husdyrprodukter og relativt lave selvforsyningsgrader for energirike plantevekster til mat. Disse medlemmer forutsetter derfor at den varslede strategien for økt selvforsyning legger opp til en vridning i landbrukspolitikken, innretningen av framtidige jordbruksoppgjør og andre landbrukspolitiske virkemidler i retning mer produksjon av frukt, grønt og korn, noe som også vil bidra til å oppfylle na-

sjonale kostholdsråd og kutte klimautslipp fra landbruket.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, er videre opptatt av å ta hele landet i bruk til matproduksjon, bl.a. gjennom bruk av ny teknologi og nye, mer målrettede virkemidler. Flertallet mener at dagens soner for arealtilskudd i for liten grad fanger opp forskjeller i de faktiske dyrkingsforholdene, og at det også er en utfordring å kompensere godt nok for driftsulemper. Det kan derfor være behov for et bedre verkøy for å nå målet om økt selvforsyning.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i dialog med faglagene, utrede hvordan bruk av datakart kan sikre høyere presisjon i tildeling av tilskuddsmidler og målrette arealtilskudd mot arealer som ligger brakk, som for eksempel et teigbasert tilskudd. Utredningen skal være klar før de ordinære jordbruksforhandlingene i 2024.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne registrerer at flere av forslagene som ble lagt frem av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti 5. juni 2023, er oppfølging av tiltak regjeringspartiene selv har lovet landbruket i Hurdalsplattformen.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne ser det som positivt om det i løpet av året kommer en plan for å øke sjølforsyninga, og innføre endringer i tollvernet, men finner det beklagelig at regjeringspartiene må presses av opposisjonen for å overholde egne politiske løfter.

Videre registrerer disse medlemmer at enigheten presentert 5. juni 2023 dessverre ikke går noe lenger i å levere på en inntektsutjamning mellom bønder og andre grupper, slik som et flertall på Stortinget var enig om skulle være et førende prinsipp i jordbrukspolitikken ved behandling av strømstøtte i jordbruket, jf. Innst. 148 S (2021–2022).

2.1 Gjennomføring av forhandlingene

Komiteen viser til at forhandlingene er ført på grunnlag av Hovedavtalen for jordbruket, som forutsetter at jordbruket opptre som én part for å være forhandlingsdyktig. Komiteen merker seg at siden jordbrukets organisasjoner Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag konstaterte at de ikke ble enig om et felles krav og derfor ikke kunne opptre som én part, ble årets forhandlinger gjennomført mellom staten og Norges Bondelag. Komiteen er kjent med at dette er i tråd med Hovedavtalens bestemmelser, men merker seg at dette er en situasjon som ikke har oppstått tidligere.

Komiteen merker seg at partene var enig om å legge det omforente grunnlagsmaterialet fra Budsjett-nemnda for jordbruket til grunn for forhandlingene.

Komiteen viser til at staten mottok kravet fra Norges Bondelag 26. april 2023, og at statens tilbud ble lagt fram 5. mai 2023. Den 16. mai 2023 ble det klart at staten og jordbruket var enig om en ny jordbruksavtale for 2023.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at bondens inntekter er politisk styrt, mens utgiftene er markedsstyrt, og at dette medfører at bøndene blir avhengige av handlingsrommet og velviljen til enhver tids sittende politiske flertall. Disse medlemmer mener at dette er et uholdbart system, og mener at det bør være et politisk mål at andelen av bondens inntekter som kommer fra markedet, må økes. Disse medlemmer peker på at overføringene fra staten gjennom jordbruksoppgjøret øker år for år, samtidig som begrensningene bøndene møter som frie næringsaktører, ikke reduseres. Disse medlemmer understreker sitt prinsipielle syn om at forhandlingsinstituttet bør gjennomgås og legges om.

Disse medlemmer viser til den stramme tidslinjen for behandlingen av saken, fordi det tok regjeringen ti dager fra avtalen ble inngått til den ble overlevert Stortinget. I henhold til tidsplanen har vi færre dager til å behandle jordbruksoppgjøret i Stortinget enn det regjeringen har brukt på å sende den hit. Det har derfor vært utfordrende å utarbeide et optimalt alternativ.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er kritiske til at regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti på avgivelsesmøtet ville legge inn ny politikk i innstillingen etter at det var inngått en avtale mellom disse, fremfor å fremsette dette som løse forslag i salen under behandlingen av saken. Dette utsatte avgivelsen og debatten.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til formålet med Hovedavtalen for jordbruket nedfelt i § 1-1:

«§ 1-1 Formålet med avtaleverket for jordbruket
Avtaleverket for jordbruket har til formål å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift.»

Disse medlemmer viser til at de sentrale jordbrukspolitiske målene er matproduksjon på norske ressurser, selvforsyning, bosetting og sysselsetting i distriktene og bevaring av kulturlandskapet gjennom et aktivt og variert jordbruk over hele landet. Disse medlemmer mener at forhandlinger mellom faglag og staten gir anledning til å lage finmasket og målrettet politikk

for å oppfylle de jordbrukspolitiske målene. Derfor er forhandlingsinstituttet et gode. Disse medlemmer viser til at forhandlingsinstituttet imidlertid ikke er en garanti for at de jordbrukspolitiske målene oppnås. Disse medlemmer viser til Riksrevisjonens rapport fra 2010 om måloppnåelse i jordbruket, jf. Dokument 3:12 (2009–2010), som påpekte stor risiko for at sentrale fastlagte mål for jordbruket ikke er fulgt opp. Disse medlemmer mener derfor at det er Stortingets plikt og ansvar å følge opp om de årlige jordbruksoppgjørene når målene, særlig over tid, og viser til Hovedavtalens bestemmelser om forholdet til Stortinget nedfelt i § 3-1 andre ledd:

«Overføringer fra staten som måtte være avtalt er betinget av bevilgninger fra Stortinget. Jordbruksavtaler står også for øvrig tilbake for Stortingets vedtak i saken.»

2.2 Trygg mat på norske ressurser og bedre beredskap

Komiteen viser til at Stortinget har satt fire overordnede mål for norsk landbruks- og matpolitikk: matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp. Jordbruksavtalen er det viktigste virkemiddelet for å nå disse målene.

Komiteen registrerer at landbrukspolitikken skal bygges rundt følgende fire bærebjelker: Et velfungerende importvern, markedsreguleringen, jordbruksavtalen og en eiendomspolitikk som styrker den selveiende bonden.

Komiteen viser til at en variert bruksstruktur som er tilpasset Norges naturressurser og geografi, gir de beste mulighetene for å produsere mat på en bærekraftig og klimavennlig måte over hele landet. Dette er også viktig for å sikre god dyrevelferd, økt matsikkerhet og bedre beredskap.

Komiteen viser videre til at det er en målsetting å øke selvforsyningsgraden av norsk mat produsert på norske ressurser. For å nå dette målet må det stimuleres til økt bruk av beite- og utmarksressurser over hele landet, og økt produksjon av bl.a. korn, frukt og grønt. Det er også et mål å redusere importen av utenlandske førråvarer med høyt klimaavtrykk og stimulere til at det tas i bruk mer norskprodusert førråvare. Komiteen merker seg at dette ligger til grunn for partenes prioriteringer i den inngåtte avtalen, både når det gjelder økonomisk ramme og utforming av virkemidlene. Komiteen viser til at avtalen bidrar til et inntektsløft for norske bønder, noe som er av stor betydning for å sikre norsk matproduksjon og selvforsyning. Videre prioriteres melkeproduksjonen, som er bærebjelken i norsk matproduksjon. Komiteen merker seg at det skal stimuleres til økt produksjon av frukt, grønt og bær der det er potensial for økt norskandel i markedet og den norske

selvforsyningen i dag er lav. Komiteen merker seg videre at partene også har gjeninnført matkorntilskuddet for å ivareta konkurransekraften til norske brød- og bakevarer, som er konkurranseutsatt for import.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, merker seg at den geopolitiske situasjonen, koronapandemien, krigen i Ukraina og klimakrisen har ført til at matsikkerhet i større grad enn før ses i sammenheng med beredskap. Flertallet mener at Norge som nasjon har et ansvar for å utnytte det potensialet man har for å dyrke mat i hele Norge, og for å styrke landbrukets rammevilkår og bidra til mer norsk matproduksjon og økt sjøforsyningsgrad. Flertallet mener at man i et beredskapsperspektiv må forberede seg på en eventuell situasjon der tilgang på importerte varer kan bli en utfordring.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, viser videre til at regjeringen har satt ned en totalberedskapskommisjon, som skal vurdere hvordan de samlede beredskapsressursene kan benyttes best mulig. Kommisjonen, som kom med sin rapport 5. juni 2023, har signalisert at for lav selvforsyning av mat er én av svakhetene kommisjonen vil peke på når det gjelder landets beredskap. Matproduksjon, et levedyktig landbruk og rikholdige areal- og naturressurser er grunnlaget for bosettingsstrukturen i nord. Dette flertallet understreker at et bærekraftig jordbruk over hele landet også er et svært viktig beredskapstiltak, og derfor er det arktiske landbruket viktig.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mat, og norsk jordbruk og matindustri skal produsere varer som norske forbrukere etterspør. Det betyr både nok mat og produksjon av trygg mat basert på god plante- og dyrehelse. Forbrukerne skal også tilbys et godt utvalg og bredt spekter av produkter i ulike priskategorier.

Komiteen mener at av hensyn til beredskap, ressursutnyttning, verdiskaping, sysselsetting og klima er det viktig at norsk jordbruk produserer de for- og matvarene som det ligger til rette for å produsere i Norge, og i et omfang som kan dekke innenlands etterspørsel og eksport.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøparti-

et De Grønne er opptatte av at norsk landbruk i større grad må tilpasse seg endrede forbrukervaner og endrede markedsforhold i fremtiden, og i større grad bli en næring som leverer det forbrukerne etterspør og som samtidig tar inn over seg et stadig mer krevende internasjonalt marked. Dette er en forutsetning for bærekraftig og økt norsk matproduksjon og for at det fremdeles kan være et jordbruk over hele landet.

Disse medlemmer vil understreke at det er bred politisk enighet om viktigheten av å bevare norsk landbruk, ivareta forsyningssikkerhet og legge til rette for at bøndene kan øke sine inntekter, men mener at det ikke er gitt at alle dagens markedsreguleringer er nødvendige for å ivareta disse målene.

Samtidig er disse medlemmer bekymret for at jordbrukspolitikken i for stor grad er preget av en sammensatt målstruktur og et komplekst virkemiddelsystem, noe som tydelig kom frem i Riksrevisjonens undersøkelse av måloppnåelse og styring i jordbruket, Dokument 3:12 (2009–2010). Undersøkelsen trekker bl.a. frem at det finnes motstridende mål innenfor jordbrukspolitikken som gjør det særlig vanskelig å følge opp den nasjonale politikken regionalt. Herunder pekes det på motsetningen mellom målet om en effektiv og lønnsom drift og målene om småskala og variert distriktjordbruk, et sterkt jordvern og ivaretagelse av miljøhensyn. Konkretiseringen av de overordnede målene skjer gjennom utformingen av virkemidler under jordbruksavtalen. Ifølge Riksrevisjonen medfører forhandlingselementet mellom staten og landbrukets aktører knyttet til avtaleinstituttet en risiko for at de overordnede målene Stortinget har satt for jordbrukspolitikken, i for liten grad styrer utformingen av de konkrete virkemidlene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser også til at Norge har det høyeste nivået av landbruksstøtte av alle OECD-land, og 59 pst. av bøndenes inntekter kommer fra statlige støttetiltak. I tillegg kan de mange og til dels uoversiktlige ordningene i jordbrukspolitikken tilskrives forhandlingsinstituttet, som har åpnet for å bringe inn nye og spesifikke tilskudd hvert år. Det er fortsatt nesten 100 forskjellige ordninger, som er delvis overlappende og med flere typer differensieringer. Dette gir dårlig oversikt over samlede effekter og en unødvendig krevende forvaltning. Systemet er et resultat av at man over tid har hatt høye ambisjoner om å detaljstyre næringsutøvere som ofte selv vet best hvor innsatsen bør settes inn for at målene for jordbrukspolitikken kan nås. Den vesentlige produksjonsøkningen man har sett det siste tiåret, viser at økonomisk stimulans uten for mye detaljstyring er effektiv virkemiddelbruk. Disse medlemmer mener derfor at det vil være hensiktsmessig at de årlige jord-

bruksforhandlingene særlig vurderer forenklinger i den samlede virkemiddelporteføljen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at nettopp det institusjonelle rammeverket for konsensus ved årlige forhandlinger og landbruksavtaler mellom bondeorganisasjonene og staten på den ene siden gir stabilitet og gradvis tilpasning, samtidig som forhandlingene fokuserer nesten utelukkende på årlige inntekter, og dermed ikke i tilstrekkelig grad tar på alvor klimaendringer, innovasjon og konkurransekraft. Det mener disse medlemmer er bekymringsfullt.

Disse medlemmer viser til at norsk landbrukspolitikk tilrettelegger for mat produsert i Norge og at landbruksaktivitet opprettholdes over hele landet. Imidlertid betyr det også at maten er betydelig dyrere for forbrukerne. Videre oppmuntrer det høye støttenivået til å befeste tidligere produksjonsbeslutninger, noe som igjen hindrer innovasjon og økt verdiskaping.

Samtidig vil disse medlemmer understreke at mye i norsk landbruk går bra. Det siste tiåret har det samlede produksjonsvolumet i jordbruket økt med 3 pst. Produksjonen av husdyrprodukter har økt med 2,7 pst., mens produksjonen av planteprodukter har økt med 3,7 pst. Produksjonsvolumet for planteprodukter avhenger dog i stor grad av værforhold og kan derfor variere mye mellom år. Produksjonen av grønnsaker har den siste tiårsperioden økt med over 30 pst., mens fruktproduksjonen har økt med 3 pst.

ØKT VERDISKAPING

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil understreke at Norge står foran en krevende økonomisk omstilling, og at det bør i større grad stimuleres til vekst i privat og konkurranseutsatt næringsliv enn regjeringen legger opp til. Det må både legges til rette for at flere næringer i Norge styrker seg, og at det skapes nye verdier og flere arbeidsplasser. Norge har gode forutsetninger for å lykkes hvis de rette valgene tas og vi ikke utsetter gjennomføring av nødvendige endringer. Det gjelder også landbruket. For å sikre et moderne, bærekraftig og verdiskapende norsk landbruk må flere grep tas i jordbrukspolitikken.

Disse medlemmer er bekymret for at jordbrukspolitikken i så stor grad er preget av en sammenhengende målstruktur og et komplekst virkemiddelsystem som ofte har vært utformet ut fra andre hensyn og prinsipper enn å korrigere markedssvikt med lavest mulige kostnader. Når potensialet for økt verdiskaping basert på jordbruksressursene er så stort som det er i Norge, må ikke jordbrukspolitikken innretning begrense utviklingen. Det må legges til rette for kostnadseffektiv og bærekraftig matproduksjon og tiltak som styrker kon-

kurranseskraften i hele verdikjeden for matproduksjon. Økt verdiskaping må sikres gjennom konkurransedyktig råvareproduksjon og næringsmiddelindustri, samt gjennom lønnsom utnyttning av ressursene på norske gårder.

Disse medlemmer vil understreke at bønder er selvstendig næringsdrivende, og at det er viktig å gi den enkelte næringsutøver større frihet til å utnytte ressursene på gården mer effektivt. Innenfor det tradisjonelle, norske jordbruket er det behov for modernisering av driften med mer rasjonelle driftsenheter og mer effektiv produksjon. Ny teknologi gir bruk av alle størrelser bedre muligheter til å utnytte de ressursene som er på gården. Innenfor annen landbruksbasert næring er det også behov for å stimulere til mer entreprenørskap og økt lønnsomhet og sysselsetting.

Det er viktig for disse medlemmer at jordbruket har forutsigbare rammevilkår som kan bidra til at den samlede lønnsomheten blir bedre i årene som kommer. Økt og mer helhetlig ressursutnyttelse vil både kunne øke verdiskapingen og konkurransekraften i eksisterende næringer og skape grunnlag for nye. Norge har rikelig tilgang på biologiske ressurser, både i havet og på land. Utnyttelse av disse gir muligheter for nye kunnskapsbaserte arbeidsplasser i hele landet.

MATSIKKERHET

Komiteen understreker at matsikkerhet er svært viktig og innebærer at befolkningen til enhver tid har fysisk og økonomisk tilgang til nok og trygg mat. Matsikkerheten sikres gjennom nasjonal produksjon, handel og ivaretagelse av produksjonsgrunnlaget. Norsk mat er trygg, og det er et viktig konkurransefortrinn for norske matprodusenter. Sammenliknet med andre land har Norge få problemer med matbåren sykdom. Mattryggheten sikres gjennom tiltak langs hele produksjonskjeden fra jord til bord, og sykdom hos planter og dyr er lite utbredt i Norge.

Komiteen har som mål å øke matproduksjonen og styrke jordbrukets konkurransekraft. De landbrukspolitiske virkemidlene må innrettes slik at de innenfor økonomiske, miljømessige og handelspolitiske rammer bidrar til økt produksjon der det er muligheter og marked for det.

Det er likevel viktig å huske på at det er forbrukernes etterspørsel som gir produksjonsmulighetene. Når folketallet vokser, må produksjonen økes i takt med den endrede etterspørselen der dette er mulig for å holde hjemmemarkedetsandelene på samme nivå.

Komiteen viser til at all mat som selges i Norge, skal være trygg. Produksjonen av trygg mat skaper tillit, sikrer avsetning av varer og legitimitet for et levende landbruk, og for næringsmiddelindustrien.

Komiteen er opptatt av den viktige rollen landbruket spiller i å skape aktivitet, bosetting og arbeidsplasser i små og store lokalsamfunn. Jordbruket er viktig for matsikkerheten vår. Derfor er det viktig for komiteen å legge til rette for økt norsk matproduksjon. Norsk jordbruk handler om forvalteransvaret gjennom å bruke naturressursene våre til å produsere trygg, sunn og bærekraftig mat av høy kvalitet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener et aktivt og bærekraftig landbruk også er helt avgjørende i klimakampen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at matpolitikken fikk et viktig løft under regjeringen Solberg, blant annet gjennom en egen strategi for å bygge Matnasjonen Norge. Salget av lokalmat har hatt en betydelig vekst. Regjeringen Solberg hadde som mål at omsetningen av lokalmat skulle være over 10 mrd. kroner i 2025, men allerede i 2019 nådde den totale omsetningen 11 mrd. kroner. Det ble opprettet matgledekorps i seks fylker, som gir råd og veiledning om hvordan man kan få til bedre måltidsopplevelser for eldre i kommunale institusjoner. Denne veksten har bremsset opp under sittende regjering.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre oppfølging av Matnasjonen Norge og vurdere nødvendige tiltak for å styrke satsingen på lokalmat.»

Disse medlemmer viser til at færre gårdsbruk ble lagt ned under regjeringen Solberg enn under den forrige rød-grønne regjeringen. Etter at totalt jordbruksareal i drift gikk drastisk ned under forrige rød-grønne regjering, var areal i drift like stort ved utgangen av regjeringen Solbergs periode som i 2013. Jordbruket fikk skattelettelse gjennom økt jordbruksfradrag, og velferdsordningene som gir bønder muligheter for mer ferie og fritid, ble styrket. Regjeringen Solberg innførte også et eget tilskudd til små og mellomstore melkebruk. Kanaliseringspolitikken ble forsterket for å stimulere til at jordbruksarealene utnyttes mest mulig effektivt gjennom å produsere korn og grønnsaker der det er egnet for det, og holder tyngden av grasbasert husdyrhold i distriktene. Derfor ble tilskuddene til grasproduksjon i kornområdene fjernet, og tilskuddene til beiting, særlig i utmark ble økt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å sikre økt beiting i utmark.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at under forrige rød-grønne regjering økte grasarealene i kornområdene. Den utviklingen snudde regjeringen Solberg. Regjeringen Solberg la også godt til rette for økt norsk produksjon av korn, frukt og grønnsaker, som er produksjoner der det er markedsmuligheter. Disse produksjonene var en tydelig prioritet i jordbruksoppgjørene under regjeringen Solberg. Økt norsk produksjon av plantevekster til mat vil bidra til økt selvforsyning.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener derfor at produksjon av korn, frukt og grønnsaker må styrkes også fremover.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremover styrke satsingen på produksjon av plantevekster til mat for å øke selvforsyningen.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til Bondebladets reportasjer fra henholdsvis 12. februar 2019 («Bekymret for rekanalisering») og 31. mai 2023 («Vil vri inntekten til arealstøtte»). Bondebladets reportasje fra 2019 viste at antall ammekuprodusenter i Nord-Norge, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane og Hordaland hadde sunket med 169 mellom 2010 og 2018, mens antallet økte med 585 i resten av landet. Reportasjen fra 2023 viste at utviklingen hadde fortsatt i samme retning. Det har altså blitt flere ammekuprodusenter der det er mulig å dyrke korn og grønt, og færre ammekuprodusenter i områder som primært er egnet for husdyr og grasproduksjon. Dette er nøyaktig motsatt utvikling av det både den forrige rød-grønne regjeringen, og regjeringen Solberg, sier de arbeidet for. Siden 2010 har Norge ikke lykkes i sitt forsøk på å nå det helt sentrale kanaliseringspolitiske målet om å dyrke korn, frukt og grønt der det er mulig, og å utnytte arealene til gras og husdyrproduksjon der man ikke kan dyrke matvekster.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at de jordbrukspolitiske målene har blitt vesentlig presisert og tydeliggjort de siste årene. Disse medlemmer viser til budsjettforliket høsten 2021 om at regjeringen skal legge frem en forpliktende og tidfestet plan i løpet av 2022 for å tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i

samfunnet uavhengig av bruksstørrelse, produksjon og landsdel.

Disse medlemmer viser videre til behandlingen av strømstøtte for jordbruket, jf. Innst. 148 S (2021–2022) hvor

«Flertallet viser videre til Innst. 74 S (2019–2020), hvor Arbeiderpartiet, Senterpartiet, og Sosialistisk Venstreparti sto sammen om forslag, og til Hurdalsplattformen, hvor regjeringen har satt mål om at selvforsyningsgraden av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôr, økes til 50 pst.»

Og:

«Flertallet er enig om at målet om å tette inntekts-gap og øke selvforsyning skal være førende prinsipper i jordbrukspolitikken og i utforming av statens forhandlingsgrunnlag for jordbruksoppgjørene.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser videre til behandlingen av Jordbruksoppjøret 2022, jf. Innst. 462 S (2021–2022), hvor flertallet på Stortinget gir følgende føring:

«Fleirtallet i komiteen, medlemmene fra Høyre, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, mener det er eit stort potensial for å auke norsk sjølvforsyning gjennom vridning av produksjonen i landbruket over mot meir grønt og korn, og å stimulere til auka bruk av beite- og utmarksressursar og andre verkemiddel for å kutte i bruk av soya og andre utanlandske forråvarer med høge klimaavtrykk. Fleirtallet forventar at ei slik kursendring blir tydeleg signalisert, slik at norsk landbruk allereie no kan starte nødvendig omlegging.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser derfor til at å øke selvforsyningen til 50 pst. korrigert for import av fôr og tetting av inntektsgapet uavhengig av bruksstørrelse, produksjon og landsdel er helt sentrale føringer for jordbruksforhandlingene fremover. Disse medlemmer viser videre til at økt selvforsyning skal skje gjennom en vridning av produksjonen mot mer grønt og korn og økt bruk av beite og utmarksressurser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener at årets avtale, som fjorårets, ikke leverer godt nok på de føringer som Stortinget har gitt. Størrelsen på oppjøret er i teorien relativt høyt, men hviler på svake forutsetninger som i realiteten svekker oppjøret betydelig. Partene skriver at årets og fjorårets avtale i sum legger til rette for å tette inntektsgapet med 100 000 kroner. Det er teoretisk riktig, men fjorårets tetting på 40 000 kroner ble i praksis svært mye lavere på

grunn av at forutsetningene for avtalen ikke oppfyltes, og det ble brukt opp handlingsrom i år for å kompensere for dette. Årets avtalte tetting på 60 000 kroner avhenger av at bøndene får kraftig redusert pris på gjødsel og andre innsatsfaktorer, og at renten ikke skal øke mye. Disse medlemmer viser til at igjen er forutsetningene svært usikre, noe som bidrar til å svekke avtalens evne til å tette inntektsgapet, og som også spiser opp handlingsrommet i neste års oppgjør.

Disse medlemmer viser videre til at inntektene fortsatt ikke er i nærheten av å dekke jordbrukets behov, sikre rekrutteringen til norsk matproduksjon eller å øke den nasjonale selvforsyningen, selv om de usikre forutsetningene for avtalen oppfylles. Det vil fortsatt gjenstå et betydelig inntektsgap på 200 000–300 000 kroner, avhengig av hva som faktisk blir den nye offisielle bondeinntekten som inntektsgapet skal beregnes ut fra. Det er først når vi vet hva denne inntekten blir, at vi vet hvor god årets og fjorårets avtale faktisk er. Verken årets eller fjorårets avtale inneholdt forpliktelser fra regjeringen til å levere nytt tallgrunnlag. Disse medlemmer mener dette også bidrar til å svekke avtalene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at avtalen heller ikke leverer godt nok på føringene fra Stortinget om økt selvforsyning og Stortingets henvisning til målet om å øke selvforsyningen til 50 pst. korrigert for import av fôr. Disse medlemmer anerkjenner at Nord-Norge, melkeproduksjonen og den grovførbaserte husdyrproduksjonen er prioritert i årets avtale. Disse medlemmer viser imidlertid til at dette ikke er i nærheten av nok til å øke selvforsyningsgraden korrigert for import av fôr. I stort videreføres de samme virkemidlene som i lang tid har ført til svekket selvforsyning, og det er få strukturgrep i de virkemidlene som prioriteres. Disse medlemmer viser til at det heller ikke foreligger en reell plan for hvordan målet om økt selvforsyning skal nås, som også bidrar til å svekke avtalen.

Disse medlemmer viser til at for å øke selvforsyningen er det avgjørende å redusere den samlede bruken av kraftfôr, samtidig som norskandelen i kraftfôret økes. Disse medlemmer mener at subsidieringen av både kraftfôr og råvarer til kraftfôr er en betydelig strukturell hindring for økt selvforsyning. Disse medlemmer viser til at dette går direkte ut over lønnsomheten og verdien til norsk gras. Økt selvforsyning krever imidlertid at grasproduksjonen må økes. Disse medlemmer viser til at norske jordbruksarealer på inn- og utmark i hovedsak kan brukes til høsting og dyrking av gras, og alle husdyr kan spise korn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De

Grønne viser til at det derfor er prisen på korn som før til husdyra som legger grunnlaget for verdien av grasen. Disse medlemmer viser til at lav kraftfôrpris gir lav verdi på grasen. Høyere kraftfôrpris gir høyere verdi av grasen. Disse medlemmer mener derfor at bytteforholdet mellom kraftfôr og grovfôr må økes i favør grovfôr, men frykter at årets avtale gjør det motsatte.

Disse medlemmer viser til vurderingene over og kommer på etter en helhetlig vurdering frem til at avtalen ikke er god nok, og at det trengs mer tiltak for at helheten blir akseptabel. Disse medlemmer mener det trengs en tydelig og forpliktende plan for hvordan man skal øke selvforsyningen til 50 pst. korrigert for import av fôr.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 med en opptrappingsplan for å nå målet om 50 pst. selvforsyning korrigert for import av fôrråvarer. Opptrappingsplanen skal inneholde føringer for hvordan bytteforholdet mellom kraftfôr og grovfôr skal styrkes i favør av grovfôr.»

Disse medlemmer mener videre at det er viktig at offentlig sektor etterspør mer norskprodusert mat, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 sikre at det blir stilt krav om minst 10 pst. innkjøp av norske jordbruksprodukter i offentlig sektor.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser videre til at opptrapping av både inntekt og selvforsyning vil kunne føre til nyetablering og utviding av besetninger. Dersom produksjonsvolumer kun reguleres gjennom pris, vil det føre til svekket produsentøkonomi og sløsing med ressurser. Disse medlemmer viser til at lærdommen fra opptrappingen i jordbruket på slutten av 1970-tallet er at det må være markedsbalanse og mulighet for prisuttak i markedet hvis næringen skal ha mulighet til å realisere målene om inntektsjamstilling og økt selvforsyning. Konsekvensene kan være overproduksjon, prisfall og en tilhørende kostnadsspiral som både gir svekket lønnsomhet og svekket selvforsyning. Derfor mener disse medlemmer at det kan være nødvendig med produksjonsregulering sammen med opptrappingen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med faglagnene og markedsregulator om et forslag om produksjonsregulering på sau, storfe og egg, og legge dette frem i god tid før jordbruksforhandlingene i 2024.»

2.3 Internasjonale forhold og utvikling innenfor foredling og omsetningsledd

Komiteen viser til at jordbruks- og handelspolitiske forhold, markedsordninger og prisutvikling på råvarer har stor betydning både for næringsmiddelindustri og omsetning. Det har de siste årene vært uro i internasjonale matvaremarkeder, og komiteen merker seg at allerede før Russlands invasjon av Ukraina steg kostnadene på viktige innsatsfaktorer til landbruket som energi, gjødsel, bygningsmaterialer og andre råvarer, og at invasjonen forsterket denne utviklingen. Komiteen viser til at dette understreker ansvaret Norge har for å produsere en så stor andel som mulig av maten til egen befolkning.

Komiteen viser til at konsekvensene av de internasjonale forholdene for Norge først og fremst er knyttet til kronekurs, prisutvikling på råvarer og innsatsfaktorer, og dermed også prisøkninger på mat for forbrukeren. Komiteen merker seg videre at det norske forbrukermarkedet har vært stabilt og har fungert som normalt tross uroen internasjonalt og den tiltakende inflasjonen. Komiteen vil bemerke at Norges matvareberedskap er god, og at norske bønder i hele landet er en avgjørende årsak til dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, merker seg at avtalepartene har prioritert budsjettøkninger framfor økte priser, og ser det som viktig for å dempe presset på forbrukerprisene på mat, og også for å sikre konkurransekraften til norsk matproduksjon. Flertallet viser til at toll og importvern ikke er et forhandlingstema i jordbruksoppgjøret.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, understreker betydningen av et velfungerende tollvern.

IMPORTVERN

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser også til at et sterkt importvern er en bærebjelke i norsk landbruk, og ser det som viktig å sikre et reelt importvern som en viktig forutsetning for opprettholdelse av norsk matproduksjon og en innovativ og offensiv norsk næringsmiddelindustri i hele landet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk

Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre norsk matberedskap og norsk matproduksjon gjennom et velfungerende tollvern, og ber om at regjeringen i statsbudsjettet for 2024 omgjør krone- til prosenttoll for enkeltprodukt for å sikre dette.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at importvernet er en bærebjelke i norsk landbrukspolitik. Flertallet viser til Hurdalsplattformen, der regjeringen slår fast at importvernet for norsk jordbruk skal sikres, blant annet gjennom valg mellom prosent- og kronetoll. Flertallet ser det som viktig at regjeringen sikrer et reelt importvern som en viktig forutsetning for opprettholdelse av norsk matproduksjon og en innovativ og offensiv norsk næringsmiddelindustri i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at importvernet beskytter norsk landbruk mot konkurranse fra utenlandske aktører. En konsekvens er likevel at vernet gjør det mindre lønnsomt for utenlandske aktører å etablere seg i Norge, som igjen bidrar til svekket konkurranse og høyere matvarepriser for forbrukerne. Importvernet påvirker i stor grad forutsetningene for konkurranse i verdikjeden for dagligvarer og dermed prisen på mat. Det svekker konkurransen på leverandørleddet her hjemme, fordi det begrenser muligheten leverandører med produksjonsanlegg i utlandet har til å tilby sine varer til konkurransedyktige vilkår. Som en konsekvens reduserer det derfor muligheten utenlandske aktører har til å utnytte et eksisterende sortiment med egne merkevarer, produsert i utlandet, ved etablering i Norge.

Disse medlemmer noterer seg at det innenfor tilberedte matvarer får uheldige konsekvenser, gjennom at ulike terskelverdier gjør at mange produkter havner i tollposisjon, og medfører at kun de største etablerte aktørene klarer å tilpasse seg. Disse medlemmer mener det er grunnlag for å vurdere om terskelverdiene bidrar til at uhensiktsmessig mange tilberedte matvarer havner i tollposisjon, og hvorvidt terskelverdiene kan heves eller gjøres mer fleksible for å legge til rette for noe mer konkurranse og utvalg i dette segmentet. Hensynet til norske forbrukere og norsk matvareindustri tilsier at importvernet på enkelte varer bør justeres, fordi tollsatsene i flere tilfeller er høyere enn det som faktisk er nødvendig for å beskytte norsk landbruk. Det fører dermed til unødvendig høye priser for forbruker, uten at det er til gagn for landbruket. Det bør foretas en gjennomgang av importvernet for å finne hvilke tollbarrierer som kan bygges ned uten at man

rammer norsk matproduksjon, og gjennom det sikrer størst mulig fordel for forbrukerne, med minst mulig ulempe for landbruket.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, understreker at importvernet er en av bærebjelkene i landbrukspolitikken, og av stor betydning for norsk matproduksjon og norsk landbruk. Det er også avgjørende for konkurransekraften til matindustrien, som er svært viktig for sysselsettingen og verdiskapingen i Norge. Flertallet viser til at de fleste land har importvern for å styrke nasjonal matproduksjon og sikre avsetningen av egenproduserte landbruksvarer, selv om det ofte ikke er fremme i debatten. Flertallet ser det som viktig med stabilitet og forutsigbarhet i importvernet, slik at sektoren har trygghet for sine investeringer og samfunnet for langsiktig matsikkerhet. Sektoren og samfunnet vil ikke være tjent med et system som skaper usikkerhet om soliditeten i importvernet og tryggheten for norsk produksjon. Flertallet viser til at importvernet for bearbejdede landbruksvarer er regulert av EØS-avtalens protokoll 3. I protokoll 3 er det fastsatt tollsatser for råvarene som inngår i de bearbejdede varene ved import. Tollen er i prinsippet fastsatt slik at den utjevner forskjeller i råvarepriser mellom Norge og EU, slik at norske bedrifter og EU-bedrifter kan konkurrere på like vilkår med hensyn til råvarepris. Konkurransen mellom bedriftene skjer i industriledet. Flertallet støtter ikke å svekke importvernet og dermed påføre norsk bearbejdingsindustri konkurranseulempen i forhold til konkurrerende industri i EU. Det vil sette arbeidsplasser i fare og dermed svekke matvaresikkerheten for Norges befolkning.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser særlig til at en avgjørende forutsetning for tetting av inntektsgapet og økt selvforsyning er et styrket tollvern, gjennom å gå fra krone- til prosenttoll på en rekke tollinjer. Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Bondelaget, Småbrukarlaget og Gartnerhallen og flere om at Stortinget i behandlingen av jordbruksoppjøret bør gi føringer for dette. Disse medlemmer mener at man burde gå over til prosenttoll for mathvete, forhsvete, havre, bygg, hele og halve slakt av storfe og gris, samt filet og sideflesk av svin, fryst kylling, eggeprodukter, løk, tidligpotet, lagringspotet, gulrot, isbergsalat, knollselleri, kålrot, eple og bringebær.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke tollvernet ved å gå fra krone- til prosenttoll på tollinjer hvor prosenttoll gir best beskyttelse, med virkning fra 1. januar 2024.»

Komiteen viser også til at WTO-avtalen setter rammer for norsk jordbrukspolitikk, og at partene har lagt vekt på å finne løsninger som er i tråd med WTOS regelverk, både hva gjelder internstøtte og markedsprisstøtte (AMS). Komiteen merker seg at det skal nedsettes en partssammensatt gruppe som skal vurdere endringer i markedsordningene for korn og melk på grunn av begrenset handlingsrom for videre målprisutvikling fra 2024.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at i henhold til WTO-avtalen har Norge en forpliktelse til å ikke overstige 11,4 mrd. kroner i samlet markedsprisstøtte (omtalt som «gul boks»), og at målprisene for melk og korn bidrar til at det er svært liten kapasitet igjen. Det vil derfor være hensiktsmessig å ta melk ut av «gul boks». Disse medlemmer påpeker at det er en fare for at dette grepet vil øke melkeprisene, og at det derfor er desto viktigere med sunn og god konkurranse i meierimarkedet. Mer konkurranse om bonden vil kunne føre til reduserte priser.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta ut melk fra samlet markedsprisstøtte («Gul boks»), slik at melk ikke reguleres etter målpris.»

Komiteen viser til at matindustrien er en stor fastlandsindustri i Norge, både regnet etter sysselsetting og etter verdiskaping. Komiteen vil understreke betydningen norsk matproduksjon har for store deler av næringsmiddelindustrien som foredler norskproduserte råvarer, og for matberedskap og sikkerhet for den norske befolkningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, understreker at landbrukspolitikken og jordbruksavtalen er avgjørende viktig for verdiskaping og arbeidsplasser også utenfor jordbruket, herunder i næringsmiddelindustrien og andre tilknyttede næringer, og for bosetting over hele landet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil understreke at det å øke verdiskapingen i jordbruket innebærer å utnytte markedsmulighetene i verdikjeder for matvarer, øke konkurransen og konkurranseevnen for effektivitet i matvaresystemet og å redusere de høye kostnadene på innsatsfaktorene. Imidlertid er det slik at understøttede priser og regulerte markeder reduserer insentivene for verdiskaping.

Komiteen er glad for at det norske matmarkedet har blitt mer variert både når det gjelder pris og kvalitet.

Omsetningen av lokalmat er i vekst, med god hjelp fra flere aktører i verdikjeden for dagligvarer. Her ligger det likevel fortsatt et potensial for økt verdiskaping og lønnsom næringsutvikling basert på landbrukets ressurser.

KONKURRANSE I MEIERISEKTOREN

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at meieriprodukter utgjør om lag 15 pst. av nordmenns matinnkjøp. Reduserte priser på meierivarer og større produktmangfold vil komme forbrukerne til gode og kunne dempe den generelle prisveksten. Meierisektoren er preget av strukturelle ulemper som hemmer de små og uavhengige aktørene i bransjen.

Disse medlemmer viser til at det norske meierimarkedet historisk har vært preget av monopoler i store produktsegmenter og ingen konkurranse om bondens råvare. Dette henger sammen med at de landbrukspolitiske virkemidlene har vært brukt for å opprettholde monopolene, fremfor å stimulere til verdiskaping i hele verdikjeden. Det gjør at konkurransen i meierisektoren fortsatt er svak, noe som er til ulempe for forbrukerne.

Disse medlemmer viser til at fra 1928 til 1996 hadde det som man i dag kjenner som Tine, et lovgitt monopol i meierimarkedet. Da et samlet storting i 1996 åpnet for konkurranse, ble Tines særposisjon samtidig bevart. I årene 1996–2006 var hele meierisektoren preget av et svært høyt konfliktnivå, søksmål og mistillit mellom aktørene, samtidig som konkurransen forble uønsket svak. Dette resulterte i 2007 i det såkalte melkeforliket. I melkeforliket ble aktørene og staten enige om å finne en løsning innenfor den norske landbruksmodellen som skulle gi de uavhengige meieriselskapene, på områder der Tine er dominerende aktør, permanent reduserte avgifter eller høyere tilskudd innenfor prisutjevningsordningen for melk. Dette skulle bidra til konkurranse i markedet basert på norsk melk, og slik både sikre grunnlaget for norsk landbruk og sterkere vektning av forbrukerinteressene. I 2017 ble det gjort noen mindre forbedringer i de konkurransefremmende tiltakene for å stimulere til økt konkurranse som et resultat av at konkurransen i sektoren fortsatt var svak etter 10 år med konkurransefremmende tiltak.

Disse medlemmer viser til at konkurransen i meierisektoren evalueres hvert femte år. Etter valget i 2021 satte regjeringen i gang en evaluering av de konkurransefremmende tiltakene (KFT) i prisutjevningsordningen for melk, men denne gang med et mandat om at KFT skulle avvikles. På regjeringens initiativ ble det satt ned et utvalg ledet av Landbruksdirektoratet for å evaluere KFT, og deres rapport konkluderte med at en utvikling av de konkurransefremmende tiltakene vil

svekke konkurransen i meierisektoren. Landbruksdirektoratet peker i tillegg på sannsynligheten for økt import som følge av å svekke konkurransen slik regjeringen foreslår. I tillegg mener direktoratet at kriterier bør forenkles, og at forutsigbarheten bør forbedres med lengre evalueringsintervaller. Konkurransetilsynet går vesentlig lenger i sin kritikk av konkurransen i meierimarkedet og anbefaler styrking av de konkurransefremmende tiltakene.

Disse medlemmer viser til at den erfaringen man har samlet gjennom de siste 25 år, viser at dagens virkemiddelbruk ikke har klart å etablere en sunn og virksom konkurranse i meierisektoren og likestilte vilkår for aktører som Q-Meieriene og Rørosmeieriet. Det bør tilrettelegges for økt forutsigbarhet knyttet til rammevilkårene, slik at uavhengige aktører kan investere med normal bedriftsøkonomisk risiko, samt at nyetablering kan skje i sektoren.

Disse medlemmer mener regjeringen bør ta den lange rekken av ulike fagmiljøer på alvor og gjennomføre en helhetlig evaluering av prisutjevningsordningen for melk, som så danner grunnlaget for en stortingsmelding om nivået man ønsker for konkurranse, og hvordan konkurransen i meierisektoren kan forbedres til det beste for både den norske bonden og forbrukeren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at prisutjevningsordningen for melk (PU-ordningen) har som formål å regulere prisdifferensieringen av melk som råvare til ulike anvendelser, og samtidig gi melkeprodusenter muligheter for å kunne realisere jordbruksavtalens målpriser på melk, uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen.

Flertallet viser til at prisutjevningsordningen bygger på at det er ulik priselastisitet for ulike anvendelser av melk. Melk som drikkemelk kan bære en høyere pris enn melk som benyttes til ost, smør og melkepulver. I prisutjevningsordningen ilegges det avgifter for melk som benyttes til drikkemelk, og det gis tilskudd til melk som brukes til ost m.m. I sum bidrar dette til at den samlede verdien av melk i det norske markedet øker, noe flertallet mener er positivt og viktig for å sikre matproduksjon i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at ordningen også finansierer de konkurransefremmende tilskuddene, men med unntak for disse tiltakene er prisutjevningsordningen aktør- og konkurransenøytral.

Disse medlemmer viser til evalueringene av konkurransefremmende tiltak, som er gjennomført hvert femte år siden 2007, og der det også er vurdert bl.a.

utviklingstrekk i meierimarkedet og effekten av konkurransefremmende tiltak med hensyn på konkurranse, innovasjon og mangfold osv. I utredningen fra 2022 ble også konsekvensene av å avvikle de konkurransefremmende tiltakene evaluert. Disse medlemmer mener dette er spørsmål som naturlig bør stilles om en ordning som årlig tildeler opptil 200 mill. kroner i tilskuddsmidler til tre enkeltaktører i det norske meierimarkedet.

Disse medlemmer viser til at hovedkonklusjonen fra evalueringen som Landbruksdirektoratet har gjennomført i samarbeid med Konkurransetilsynet, er at dagens konkurransesituasjon i meierisektoren i betydelig grad er et resultat av de konkurransefremmende tilskuddene, og at konkurransen kan svekkes dersom alle tre tiltakene fjernes uten at de erstattes av andre tiltak.

Disse medlemmer viser til at de endringene som foreslås, vil bli sendt på høring. For ordens skyld viser disse medlemmer til at det foreslås å videreføre ordningen med differensierte avgifter og tilskudd, og øke satsen for denne ordningen med 3 øre fra 27 til 30 øre innenfor et tak på 90 mill. kroner. Samtidig foreslås det å videreføre den særskilte kapitalgodtgjørelsen som bidrar til konkurranse i førstehåndsomsetningen av melk, men uten den ekstra stimulansen på fem øre per liter. Distribusjonstilskuddet foreslås fjernet fordi evalueringen tydelig slår fast at distribusjon er en mindre barriere i dag enn ved innføring av tilskuddet i 2004, og at tilskuddet antas å ha liten spesifikk effekt på kostnadseffektivitet eller produktmangfold. Disse medlemmer viser til at store deler av de kraftfulle tiltakene rettet mot enkeltaktører i meierisektoren foreslås videreført.

2.4 Hovedtrekk i avtalen

Komiteen viser til at den inngåtte avtalen har en økonomisk ramme på 4,15 mrd. kroner, og at rammen bl.a. finansieres med foreslåtte bevilgninger over statsbudsjettet på 2,9 mrd. kroner, og med målprisøkninger på 864 mill. kroner. Komiteen merker seg at avtalen også gir full kompensasjon på 888 mill. kroner ettersom forutsetningene for jordbruksåret 2023 ikke slo til som forventet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet merker seg videre at avtalen gir en økning i inntektsmulighetene for landbruket på 23 pst., eller vel 110 000 kroner pr. årsverk, fra 2023 før oppgjør til 2024. Avtalen bidrar også til å tette deler av inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper med 60 000 kroner. Avtalen legger opp til økte inntektsmuligheter i alle produksjoner.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil understreke at i en tid hvor vanlige lønsmottakere har begrenset lønnsvekst, vil det være uheldig å øke overføringene til landbruket så mye som oppgjøret legger opp til. Rammen for økningen til landbruket er på 4,15 mrd. kroner. Til sammenligning fikk politiet en vekst på én mrd. kroner og samferdsel 1,8 mrd. kroner i 2023-budsjettet til regjeringen. Derfor mener disse medlemmer at det er rom for å satse mer på andre områder i neste års statsbudsjett, ved å redusere overføringene til jordbruket med 1,2 mrd. kroner. Selv med 1,2 mrd. kroner i frigjorte midler til andre prioriteringer vil bønder ifølge Landbruks- og matdepartementets beregninger få en inntektsmulighet på over 16 pst. Det er tre ganger det ordinære lønnsoppgjøret.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2024 redusere overføringene på kap. 1150 med 1,2 mrd. kroner.»

Disse medlemmer registrerer at regjeringen ikke følger opp sin egen politikk, og viser til Hurdalsplattformen, som blant annet har som målsetting å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet, og at det skal legges frem en forpliktende og tidfestet plan. Disse medlemmer registrerer at 2 år ut i regjeringsperioden har dette fremdeles ikke skjedd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at vi i fjor ikke støttet en økning i målprisene fordi dette ville medføre økte matkostnader for forbrukerne. Disse medlemmer mener at vi fortsatt er inne i en dyrtid med høye priser på drivstoff, strøm og økende renteutgifter som bidrar til at flere husholdninger har økonomiske utfordringer. For å skjerme forbrukerne mener disse medlemmer derfor at målprisene heller ikke bør økes i år.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om ikke å øke målprisene på melk, poteter, frukt og grønnsaker fra 1. juli 2023.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at antall bønder og bruk i Norge har vært i sterk og uavbrutt nedgang gjennom mange tiår, at stadig mer av den beste matjorda blir bygd ned hvert år, at mye dyrkbart areal er ute av drift, og at Norge er blant verdens minst selvforsynte land for jordbruksprodukter. Mange bønder oppgir at økonomi og arbeidssituasjon gjør det tvilsomt om de ønsker å fortsette driften, og om de vil anbefale barna å overta. Norsk jordbruk består fortsatt av svært mange bruk i god drift, men

dette medlem konstaterer at utviklingen og situasjonen i norsk jordbruk står i sterk kontrast til vedtatte politiske mål. Landbrukspolitikken som føres og jordbruksoppgjør som er vedtatt gjennom mange år, gir ikke de resultatene for jordbruket som politiske mål skulle tilsi. Dette medlem konstaterer at jordbrukspolitikk, jordbruksoppgjør og virkemidler likevel er videreført etter samme mønster av vekslende politiske flertall gjennom lang tid.

Dette medlem viser til at jordbruksoppgjøret i 2022 erkjente situasjonen og skulle markere en kursendring mot økt selvforsyning, bedre økonomiske kår for bøndene og et mer bærekraftig, miljø- og klimavennlig jordbruk. Dette medlem kan ikke se at årets jordbruksavtale viderefører kursen som ble satt i 2022 i tilstrekkelig grad til å nå selvforsynings- og klimamål og stanse tap av bønder og matjord.

Dette medlem mener at jordbruksavtalen for 2023 ikke bidrar til å tette inntektsgapet. Nedskrivning av gjeld på grunn av inflasjon gir ikke likviditet, og en teoretisk tetting på 60 000 kroner hjelper lite når renter og avdrag skal betales i reelle kroner. Reduserte melkekvoter og trinn på areal for grønnsaker peker i riktig retning, men burde også hatt tak og krav om vekstskifte. Økt beite- og miljøtilskudd er gode tiltak, men motvirkes av økte produksjonstilskudd som vil øke kraftforbruket, og lavere gjødselkostnad som vil øke kunstgjødselbruken.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener derfor at kommende jordbruksoppgjør i langt større grad må ta utgangspunkt i å identifisere hvilke grep som kreves for å nå overordnede og langsiktige jordbrukspolitiske mål, og legge om virkemiddelbruken til primært å understøtte disse målene. Disse medlemmer mener dette må bety en jordbrukspolitikk som sikrer gjennomsnittsbondens økonomi på en bedre måte, bruker virkemidlene i større grad til å holde jordbruksareal i drift, øker mangfold og dyrking av mat på den beste jorda og tilpasser kjøttproduksjonen til lokale grovførresurser og til klima- og kostholdsmål.

2.5 Hovedprioriteringer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg at partene spesielt har prioritert økonomien i melkeproduksjonen, tiltak for klima og miljø, velferdsordninger, unge bønder og landbruk i Nord-Norge.

KLIMA OG MILJØ

Komiteen viser til at norsk landbruk er avhengig av et stabilt klima og en natur i balanse. Komiteen

mener at landbruket skal være en del av løsninger knyttet til globale utslipps- og ressursutfordringer i overgangen fra fossile til fornybare ressurser. Samtidig gir landbruket viktige arbeidsplasser over hele landet og trygghet til norske forbrukere.

Komiteen ser det som viktig at norsk jordbruksproduksjon tilpasses et mer uforutsigbart klima, noe som er viktig for å kunne sikre matproduksjon og øke kvaliteten og produksjonen av korn, grovfôr, grønnsaker, frukt og bær som kan produseres på norske arealer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at et bærekraftig jordbruk er ett av de fire hovedmålene i norsk jordbrukspolitikk, hvor ivaretagelse av miljøhensyn i arealbruk og ressursutnyttelse er forutsetningen for produksjon av norske jordbruksprodukter. Parallelt stiller grønn konkurransekraft krav til både økt lønnsomhet og redusert miljøpåvirkning. En stor utfordring fremover er å legge til rette for at norsk matproduksjon kan øke samtidig som utslipp reduseres i tråd med norske mål og internasjonale forpliktelser på klimaområdet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at her mangler regjeringen både fokus og tiltak. Dagens politikk fører også til økt miljøbelastning og øker de totale klimagassutslippene. Selv om produktivitetsveksten i Norge har vært høyere enn OECD-gjennomsnittet, er den oppnådd via arbeidssparende teknologier som øker produksjonsintensiteten og bidrar til miljøbelastning.

Disse medlemmer er glade for at Norge har ambisiøse miljømål, som inkluderer en reduksjon i klimagassutslipp i henhold til Parisavtalen og strenge miljøregler. Det er dog uheldig at disse ambisjonene ikke gjenspeiles i landbrukspolitikken, som for eksempel ikke pålegger karbonskatt for utslipp fra jord og buskap, eller utsetter landbruket for annen klimapolitikk, til tross for at disse er opphavet til en stor andel av de nasjonale utslippene.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av en CO₂-avgift for norsk landbruk.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Stortinget flere ganger har presisert at biologiske prosesser ikke skal pålegges avgift, og legger det til grunn for det videre arbeidet med klimaavtalen som ble inngått mellom staten og landbruket under regjeringen Solberg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til

at årets jordbruksavtale vris i en mer klima- og miljøvennlig retning, at klima og miljø prioriteres høyt, og at de målrettede ordningene økes.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, understreker at et bærekraftig og fremtidsrettet jordbruk med matproduksjon basert på lokale ressurser over hele landet er viktig for å løse utfordringer knyttet til klima og miljø. Det gir også flere arbeidsplasser over hele landet.

Dette flertallet viser til at klimaendringene med mer ekstremvær gjør matproduksjonen mer utfordrende og sårbar. Tørkesommeren i store deler av landet i 2018 viste hvor viktig det er med landbruk over hele landet med en variert og mangfoldig bruksstruktur.

Komiteen mener det også er viktig å sikre en bærekraftig forvaltning av jordsmonnet, og godt drenert jord er viktig for å kunne øke matproduksjon, og for å tilpasse jordbruket til et endret klima med mer nedbør. God drenering gjør jordbruket også bedre rustet i perioder med ekstremvær. Komiteen merker seg at partene er enig om å øke tilskudd til drenering av jordbruksjord.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at drenering er viktig både for å redusere klimagassutslipp fra arealene og for å tilpasse jordbruket til et endret klima.

Komiteen viser til at godt drenert jord gir bedre så- og høsteforhold, økt plantevekst, økt næringsopptak, redusert avrenning, bedre jordhelse og redusert risiko for jordpakking. Tilfredsstillende drenering er en forutsetning for å få gode avlinger og for å øke norsk planteproduksjon. God drenering kan redusere faren for erosjon som følge av overflateavrenning og bidra til bedre vannkvalitet. Redusert erosjon bidrar til å bevare jord som en ressurs for framtidig matproduksjon. Drenering er et tiltak der man i dag ikke har metoder for å måle reduksjon i utslipp, og som ikke kan bokføres i det offisielle utslippsregnskapet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at i jordbruksoppgjøret for 2019 ble bevilgningen til drenering økt fra 58 til 68 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at satsene for drenering av jord er så lave at det for mange bønder ikke lønner seg å investere i å heve kvaliteten på eksisterende jordbruksarealer. I tillegg til at rammen for tilskuddsordningen for drenering av jord må økes

betraktelig, må også satsene økes slik at tilskuddet har utløsende effekt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Framskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til følgende flertallsmerknad i Innst. 462 S (2021–2022) om jordbruksoppgjøret for 2022:

«Fleirtalet i komiteen, medlemene fra Høyre, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, meiner det er eit stort potensial for å auke norsk sjølvforsyning gjennom vridning av produksjonen i landbruket over mot meir grønt og korn, og å stimulere til auka bruk av beite- og utmarksressursar og andre verkemiddel for å kutte i bruk av soya og andre utanlandske forråvarer med høge klimaavtrykk. Fleirtalet forventar at ei slik kursendring blir tydeleg signalisert, slik at norsk landbruk allereie no kan starte nødvendig omlegging.»

Komiteen viser vidare til Prop. 121 S (2022–2023), og følgende avsnitt:

«Norge har høy selvforsyning av husdyrprodukter og relativt lave selvforsyningsgrader for energirike plantevekster til mat. Med dagens konsum utgjør sistnevnte om lag 2/3 av energiinntaket. Ut over det jordbruksavtalen kan bidra med, viser flere utredninger at vesentlig økning i selvforsyningsgraden avhenger av endringer i kostholdet i retning plantevekster til mat som kan produseres i Norge.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Framskrittspartiet, viser til intensjonsavtalen mellom jordbruket og regjeringen om reduserte klimagassutslipp og økt opptak av karbon for perioden 2021–2030, ofte omtalt som jordbrukets klimaavtale. Statens ansvar i denne intensjonsavtalen er blant annet å arbeide for å

«endre matforbruket i den norske befolkningen slik at matforbruket i størst mulig grad blir i tråd med de norske kostholdsrådene.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, merker seg at oppfølging av klimaavtalen mellom staten og jordbruket er prioritert, i tillegg til tiltaksplan for Oslofjorden, med økning i midler til vannmiljøtiltak. Flertallet merker seg videre at ordningene bidrar til å redusere utslippene per produserte enhet og dermed klima- og miljøbelastningen fra jordbruket, i tråd med klimaavtalen mellom staten og jordbruket.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til statsrådets brev 2. juni 2023 med svar på spørsmål fra næringskomiteen v/Venstre om klimaeffekten av ulike poster i landbruksoppgjøret. Statsrådets svar viser at det bare i svært liten grad er reell klimaeffekt av de pos-

tene som er framstilt som «tidenes største klima- og miljø-satsing», og at departementet hverken har oversikt over klimaeffekter av ulike ordninger eller oversikter som skiller mellom klimautslipp fra animalsk produksjon (inkludert grovfôr til dyrefôr) og planteproduksjon til menneskeføde. Disse medlemmer mener derfor det ikke er grunnlag for å si at klima «prioriteres høyt» i årets landbruksoppgjør, og mener det er nødvendig med en helt ny mat- og landbrukspolitikk der folkehelse, klima, natur og landbruks- og matpolitikk blir sett sterkere i sammenheng.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringa starte arbeid med en ny stortingsmelding om framtidens landbruks- og matsystem, etter modell av EUs mat- og landbruksstrategi 'Farm to Fork'.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at klimaavtalen mellom staten og landbruket skal legges til grunn for arbeidet med å redusere klimagassutslipp fra jordbruket, og bl.a. øke karbonopptak i jorda, redusere avrenning og sikre miljøvennlig og fremtidsrettet drift. Økt selvforsyning og landbruk over hele landet ligger til grunn for avtalen.

Disse medlemmer merker seg at miljø- og klimasatsingen i årets jordbruksavtale skal bidra til å opprettholde kulturlandskapet og til å redusere miljøbelastningen fra jordbruket, herunder utslipp til luft og vann. Disse medlemmer merker seg videre at avtalepartene er enige om en styrking av ordninger som vil bidra til en betydelig økt miljø- og klimainnsats i norsk jordbruk – både i form av målrettede tiltak og forbedring av kunnskapsgrunnlaget, herunder vesentlige økninger på ordningene Regionalt miljøprogram, SMIL-ordningen og Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket. Flere av miljøordningene bidrar også til bedre agronomi, noe som er av stor betydning for å sikre et bærekraftig jordbruk.

Disse medlemmer merker seg at det knyttes forventninger til utredningen om hvordan husdyrtilskuddet kan utvikles til å bidra til å redusere klimabelastningen fra husdyrproduksjonen. Disse medlemmer merker seg videre at partene bl.a. er enig om å se på hvorvidt bruken av metanhemmere i fôr skal knyttes til husdyrtilskuddet. Disse medlemmer er kjent med at det er innenfor produksjon av storfe og småfe at klimagassutslippene utgjør den største andelen av utslipp fra jordbruket, og mener derfor det er positivt at man ser nærmere på hvorvidt husdyrtilskuddet til storfe og småfe skal endres fra å være et rent husdyrtilskudd, til å også være et middel for å redusere klimagassutslippene innenfor disse produksjonene. Disse medlemmer

merker seg og ser det som viktig at det i denne sammenheng samtidig blir vurdert hvilke konsekvenser en eventuell endring vil få for å nå våre landbrukspolitiske målsettinger knyttet til struktur, distrikt, selvforsyning og økt matproduksjon.

Disse medlemmer ser det som viktig at staten spiller på lag med landbruket og sørger for at målene i avtalen nås uten at dette svekker norsk matproduksjon og bondens inntekt. Disse medlemmer viser til etableringen av Bionova, med målrettede virkemidler som skal bidra til å nå målene som er satt i klimaavtalen mellom staten og jordbruket. Bionova forvaltes av Innovasjon Norge og tar fra oppstart opp i seg de to Innovasjon Norge-programmene Bioøkonomiordningen og Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket. Disse medlemmer ser det som positivt at avtalepartene er enige om å styrke bevilgningen til verdiskapingsprogrammet, både gjennom en ekstrabevilgning på 70 mill. kroner i 2023 og ved å øke bevilgningen for 2024 med 60 mill. kroner til 222 mill. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, vil også understreke at klimaendringene påvirker matproduksjonen på ulike måter fra sted til sted. Ifølge FNs klimapanel forventes den globale matproduksjonen å bli redusert med rundt 1 pst. hvert tiår fra 2030-tallet på grunn av menneskeskapte klimaendringer. Til sammenligning trengs det rundt 14 pst. økning i matproduksjon per tiår for å holde tritt med økende etterspørsel. Mellom 22 og 37 pst. av de globale klimagassutslippene kommer fra matsystemet. Husdyr og risproduksjon pekes på som de største kildene til klimagassutslipp fra det globale jordbruket. Rundt 25–30 pst. av all mat produsert til mennesker på globalt nivå blir ikke spist. I snitt spiser vi en tredel mer kalorier hver enn i 1961. Det påvirker også selvforsyningsgraden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at det er betydelig potensial for ytterligere utslippskutt i landbrukssektoren. Endret sammensetning av matforbruket, økt karbonlagring i jord og å redusere utslippene innenfor samme produksjonsvolum er noen av grepene som kan tas. Her kan nevnes tiltak som stans i nydyrking av myr, økt bruk av fangvekster og karbonbinding i biokull, som alle reduserer utslipp ved at karbon bundet gjennom fotosyntesen i større grad lagres i jorda, og at en mindre andel frigjøres i form av CO₂. Når det gjelder grep innenfor produksjonen, kan nevnes husdyrgjødsel til biogass, gjødseltiltak, bedring av før, dyrehelse, fruktbarhet og avl, drenering og økt beiteandel. Alle disse tiltakene gir reduserte utslipp per produ-

sert enhet gjennom forbedring av produksjonen eller bedre ressursutnyttelse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener det må vurderes å benytte målrettet støtte som ikke er knyttet til produksjon, for å gi inntektsstøtte og utfyllende insentiver for å opprettholde jord i landbruket og forbedre miljøresultatene. Samtidig bør netto klimagassutslipp fra landbruket reduseres ved å vurdere å restrukturere støtten og behandle sektoren på samme måte som andre sektorer i økonomien, for eksempel gjennom å innføre en CO₂-avgift for utslipp.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener alle står fritt til å selv velge hva de vil spise, men vil understreke at det er mulig å spise middag uten å spise kjøtt, og at overgang fra rødt kjøtt til plantebasert kost og fisk, samt redusert matsvinn, er tiltak med betydelige reduksjonspotensial. En landbrukspolitikk som i så stor grad som i dag subsidierer kjøttproduksjon, og kun bruker 16 pst. av jordbruksoppgjøret på plante- og kornproduksjonen, bidrar til at det blir vanskeligere for Norge å nå klimamålene. Grunnlaget for all matproduksjon starter med planteproduksjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at for å øke selvforsyningsgraden må all dyrket jord tas i bruk, ny jord må dyrkes, og bruken av utmarksbeite må økes. Det bør også vurderes å legge bedre til rette for geit.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at dagens soner for arealtilskudd i for liten grad fanger opp forskjeller i de faktiske dyrkingsforholdene, og mener det bør vurderes et bedre verktøy for å nå målet om økt selvforsyning.

Disse medlemmer er bekymret for at regjeringen ikke tar inn over seg at markedet endres, og derfor sitter fast i en umoderne og lite oppdatert tilnærming til forbrukernes vaner. I Norge spiser innbyggerne i dag mer frukt og grønt enn tidligere, og bruken av sukker og rødt kjøtt går ned per person. Etterspørselen synker etter produkter Norge selv produserer, som melk og poteter, men øker på varer som må importeres, som ris, mais, soya, mango og avokado. Dette er norske, så vel som internasjonale trender. Agrikultur og bevissthet knyttet til maten vi spiser, samt økt forståelse av ernæring og mangel på ressurser internasjonalt, medfører store skift i både norsk og internasjonalt landbruk.

Disse medlemmer er videre bekymret for at avrenning i form av næringsalter og partikulært materiale fra blant annet jordbruksområder, og da særlig nitrater, knyttes opp mot uønskede algeoppblomstringer og

eutrofiering i kystnære områder og bidrar blant annet til situasjonen vi nå ser i Oslofjorden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har videre merket seg at rapporten «Klimatiltak i Norge mot 2030» (Miljødirektoratet, 2023), som utreder 85 nødvendige klimatiltak for å oppnå et norsk utslippskutt på 50–55 pst. innen 2030, slår fast at en kostholdsomlegging i tråd med kostholdsrådene vil bidra til et utslippskutt på 1,2 mill. tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. Blant de 85 utredede tiltakene i rapporten er det kun to som har større klimaeffekt enn kostholdstiltaket.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, merker seg at både selvforsyningshensyn og klimahensyn taler for å øke produksjonen og forbruket av norskprodusert korn, frukt og grønt. En slik omlegging vil bidra til økt selvforsyning, bedre folkehelse og lavere klimagassutslipp.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med jordbruksoppkjøret for 2024, foreslå å gjennomføre nødvendige grep for å øke norsk produksjon av korn, frukt og grønt betydelig.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp sine forpliktelser i henhold til jordbrukets klimaavtale om å bidra til å endre matforbruket i den norske befolkningen slik at matforbruket i størst mulig grad blir i tråd med de norske kostholdsrådene.»

MELKEPRODUKSJON

Komiteen viser til at norsk melkeproduksjon er i en utfordrende økonomisk situasjon grunnet økte kostnader og redusert etterspørsel. Komiteen er også kjent med at løsdriftskravet som trer i kraft fra 2034, innebærer at det må investeres i nye bygg på en rekke bruk, og at nær halvparten av melkeprodusentene i dag driver produksjon i båsføs.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser videre til at partene er enige om å prioritere melkeproduksjon i årets jordbruksavtale, og at melkeprodusentene får en betydelig økning av distriktstilskudd for melk og husdyrtilskudd for melkekyr. Det legges også opp til en styrking av økonomien gjennom økt målpris på melk. Flertall-

let merker seg at også økte kulturlandskapstilskudd, beitetilskudd og bedre velferdsordninger vil bidra til å styrke melkeproduksjonen.

Komiteen merker seg videre at partene er enige om at produksjonstaket for disponibel kvote for et enkelt foretak eller fra en enkelt landbrukseiendom skal reduseres fra 900 000 liter til 700 000 liter kumelk og til 350 000 liter geitemelk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til at partene er enige om at Landbruksdirektoratet skal vurdere om det er mulig å innføre en avgrensning på kjøp av kvote over produksjonstaket, og ser fram til en avklaring på dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at regjeringen i jordbruksoppkjøret ikke tar hensyn til tilgjengelig teknologi ved å redusere melkekvetotaket til 700 000 liter. Disse medlemmer viser til at dagens melkeroboter har en kapasitet på 600 000 liter, og at kvotetaket som nå settes til 700 000 liter ikke samsvarer med tilgjengelig utstyr. Disse medlemmer finner det underlig at partene på denne måten begrenser bøndene i å benytte kapasiteten i teknologien. Disse medlemmer fremmer derfor forslag om å heve kvotetaket til 1 200 000 liter kumelk, slik at de bøndene som ønsker det får anledning til å benytte seg fullt ut av melkerobotenes kapasitet. Dette vil dermed ikke legge begrensninger på investeringer ved generasjonskifter.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen heve kvotetaket på kumelk til 1 200 000 liter.»

Disse medlemmer viser til at kvoteordningen for melk er en regulatorisk ordning som ikke bør blandes inn i jordbruksavtalen. Når regjeringen velger å ta inn regulatoriske ordninger i jordbruksavtalen, er dette medvirkende til at Fremskrittspartiet ser seg nødt til å stemme imot avtalen.

VELFERDSORDNINGER

Komiteen viser til at gode velferdsordninger har stor betydning for å bidra til likestilling og rekruttering av nye og flere unge til landbruket. Ordningene er også av stor betydning for dyrevelferden. Tilskudd til avløsning ved sykdom, fødsel mv. er viktig for jordbruket gjennom å finansiere arbeidshjelp når brukerne pga. sykdom eller svangerskap eller av andre grunner ikke kan ta del i driften. Komiteen merker seg at velferdsordningene styrkes gjennom betydelige økninger av tilskuddsatser og maksimalbeløp. Komiteen merker seg videre at partene er enige om å nedsette en parts-

sammensatt arbeidsgruppe for å se på hvordan de ulike ordningene kan utvikles videre.

Komiteen viser til medieoppslag som refererer forskning som sier at bønder i land som Tyskland, Frankrike, USA, Australia og Storbritannia har en dobbelt så høy fare for å ta sitt eget liv som befolkningen for øvrig og er overrepresentert når det gjøres undersøkelser om depresjon og angst. Det vises til at mange dyretragedier har som årsak at bonden sliter psykisk. Komiteen mener det er viktig å sørge for at bønder har et lavterskeltilbud om å oppsøke hjelp.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette et pilotprosjekt for bønder som sliter psykisk, og at dette opprettes innenfor en av de etablerte organisasjonene. Det forutsettes at nødvendige midler tas innenfor budsjettammen.»

SATSING PÅ UNGE BØNDER

Komiteen viser til at avtalepartene er enige om å styrke ordninger og satsinger over jordbruksavtalen som er rettet inn mot unge næringsutøvere, bl.a. gjennom investeringsvirkemidler, kompetanseutvikling, velferdsordninger og generasjonsskiftetilskudd. Komiteen ser dette som viktig for å sikre rekruttering og fornying i norsk landbruk og for å kunne nå målene i norsk landbrukspolitik.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre er bekymret for at unge bønder ikke finner yrket attraktivt og velger alternativer til å overta og drifte en gård. Som selvstendig næringsdrivende har næringsutøverne i landbrukssektoren en unik mulighet til å skape sin egen arbeidsplass med utgangspunkt i det totale ressursgrunnlaget på eiendommen. Dette er trolig en av flere faktorer som verdsettes høyt av de som velger å gå inn i landbruket. Fra det offentlige side må det derfor legges til rette for at den enkelte bonde i størst mulig grad fritt kan disponere egen eiendom i tråd med egne valg og prioriteringer. Rekrutteringssituasjonen i landbruket varierer imidlertid mellom de ulike landsdelene. I en undersøkelse fra Landbrukets Utredningskontor av odelsbarns holdninger til overtagelse av landbrukseiendom (Rapport 2-2009) fremkom det at det er store forskjeller mellom situasjonen på Østlandet og landet for øvrig. På Sør- og Vestlandet og i Trøndelag var om lag halvparten av odelsbarna positive til overtagelse, mens bare 37 pst. av de nordnorske odelsbarna oppga at de var positive til overtagelse. På Østlandet totalt sett var nærmere 64 pst. positive til overtagelse. Muligheter for å få arbeid utenfor næringen påvirker

rekrutteringssituasjonen. På den annen side vil muligheten for annet arbeid ved siden av gårdsdriften i mange tilfeller være nødvendig. Etablering av gode nettverk for faglig oppdatering, praktiske råd og sosial kontakt er også viktig.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at en styrking av velferdsordninger for bøndene rettes spesielt inn mot unge bønder.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at årets avtale gir en vesentlig økning i inntektsmulighetene i landbruket og en styrking av ordninger som er viktige for unge som vil satse på ei framtid i landbruket. Disse medlemmer merker seg spesielt at avtalepartene er enige om å styrke ordninger og satsinger over jordbruksavtalen som er rettet mot unge næringsutøvere. Gode velferdsordninger er også avgjørende for å sikre rekruttering til næringen.

STYRKING AV LANDBRUKET I NORD-NORGE

Komiteen understreker betydningen av et aktivt landbruk over hele landet og merker seg at landbruket i Nord-Norge har hatt en særlig negativ utvikling. Komiteen ser det derfor som viktig at partene er enige om en forsterket satsing på landbruket i nord og virkemidler som skal bremse den negative utviklingen i landbruket i nord og bidra til økt utnyttelse av regionale fortrinn og muligheter knyttet til det arktiske landbruket.

Komiteen merker seg at satsingen viderefører og forsterker tiltakene det var enighet om i fjorårets jordbruksoppgjør, bl.a. ved å mobilisere næring, kompetansesmiljøer og virkemiddelapparat i de tre nordligste fylkene. Videre styrkes tilskudd som bidrar til bedre produsentøkonomi i landsdelen, som ulike distriktstilskudd, investeringsmidler, fraktordninger og tilskudd til veterinære reiser. Det skal også ferdigstilles en egen handlingsplan for grønt i nord.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, viser til at betydelige deler av jordbruksarealet kan være ute av drift. For 2022 viste NIBIOs arealstatistikk at 13,4 pst. av landets totale jordbruksareal ikke inngikk i søknadene om produksjonstilskudd. Andelen jordbruksareal som er ute av drift, er størst i Nordland, Troms og Finnmark.

Flertallet ser det som viktig å snu utviklingen med nedgangen i bruk i Nord-Norge og understreker betydningen av at det dyrkes mat i hele landet.

Flertallet ser det derfor som viktig å styrke sårbare produsentmiljøer i Nordland, Troms og Finnmark og motvirke bruksnedgang. Samtidig må det stimuleres til å øke arealbruken, heve kompetansen og utnytte de regionale fortrinn og muligheter innenfor det nordnorske landbruket. Flertallet ser det som positivt at avtalen legger til rette for dette, og ser det som en naturlig del av nordområdepolitikken som skal snu den negative befolkningsutviklingen, utnytte de lokale verdiene til å skape vekst og gjøre nordområdene til sentrum for grønn omstilling.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne har merket seg at årets jordbruksavtale inneholder noen virkemidler for å styrke landbruket i Nord-Norge, men etterlyser flere helhetlige tiltak og en tydelig målsetting om å ta i bruk dyrkbar jord som ikke drives, både i nord og ellers i landet. Å bruke dyrkbar jord til matproduksjon er helt grunnleggende for å oppnå 50 pst. selvforsyning og ivareta forsyningsikkerheten og helt avgjørende for å unngå videre nedbygging av matjord.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med jordbruksoppjøret for 2024, legge fram en tiltakspakke med mål om, og tilhørende virkemidler for, å redusere jordbruksareal som er ute av drift, til et minimum.»

STRUKTUR OG TAK PÅ TILSKUDD OG PRODUKSJON

Komiteen merker seg at i tillegg til strukturgrepet som tas innenfor melkeproduksjon, med reduksjon i produksjonstaket for ku- og geitemelk, er partene enige om å differensiere satsene for arealtilskudd for grønnsaker, frukt og bær i alle soner etter foretakets areal av disse vekstene.

I jordbruksoppjøret for 2022 ble taket på husdyrtilskudd midlertidig suspendert, med bakgrunn i at store bruk ble mer negativt påvirket av den ekstraordinære kostnadsveksten. Komiteen merker seg at suspenderingen av taket er videreført i årets jordbruksavtale, men at partene er enige om at taket skal gjeninnføres når kostnadssituasjonen er mer normalisert, og at tilskuddstaket skal settes slik at effekten blir om lag som før husdyrtilskuddet ble suspendert.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at tak på tilskudd og kvotetak er viktige landbrukspolitiske virkemidler for å sikre et aktivt landbruk over hele landet med en variert bruksstruktur som er tilpasset Norges ressurser og geografi. Flertallet viser til at det i forbindelse med fjorårets jordbruksoppgjør ble nedsatt en partssammensatt

arbeidsgruppe som skulle vurdere struktur differensiering og tak på tilskudd over jordbruksavtalen, som kom med sine vurderinger i en rapport denne våren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, ser det som viktig å iverksette tiltak for å dempe strukturutviklingen mot stadig større bruk, og merker seg at partene er enige om å differensiere satsene for arealtilskudd for grønnsaker, frukt og bær i alle soner etter foretakets areal av disse vekstene. Flertallet merker seg at dette skal gjøres ved å øke satsene for arealtilskudd for de første dekkarene og beholde satsene avtalt i fjorårets oppgjør for resten av arealet.

ØKT KONKURRANSEKRAFT FOR GRØNTNÆRINGEN OG ØKT FORBRUK AV NORSK FRUKT OG GRØNT

Komiteen mener det er et stort potensial for å øke norsk selvforsyning gjennom økt produksjon av norsk frukt og grønt som kan produseres på norske arealer, som er en sektor i vekst med gode muligheter for økte markedsandeler på det norske markedet.

Komiteen viser til at det i jordbruksavtalen legges opp til å videreføre satsingen på tiltak som kan bidra til økt innovasjon og vekst i grøntsektoren. Komiteen merker seg også at avtalepartene er enige om å legge til rette for en styrking av grøntsektoren med mål om økt konkurransekraft, økt forbruk av norsk frukt, potet og grønt, mer mangfold for forbrukeren og god helse. Komiteen merker seg at målprisene på frukt, bær, grønnsaker og potet økes, samtidig som bl.a. ulike tilskudd styrkes for å bedre produsentøkonomien.

LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND (LUF)

Komiteen er kjent med at det er et stort behov for å oppgradere driftsapparatet i jordbruket, bl.a. som en følge av tilpassing til dyrevelferdskrav og løsdriftskravet som trer i kraft i 2034. Det er derfor viktig med gode investeringsordninger, for å sikre omstilling, oppgradering og opprettholdelse av matproduksjon over hele landet.

Komiteen er videre kjent med at målrettede investeringsvirkemidler spesielt mot små og mellomstore melkebruk etterspørres i stor grad, og merker seg at partene er enige om å prioritere investeringsvirkemidler for å imøtekomme løsdriftskravet for små og mellomstore melkebruk, at investerings- og bedriftsutviklingsordningen (IBU-midlene) har en tydelig distriktsprofil, og at ordningen styrkes. I tillegg prioriteres ordninger med klima- og miljøinnretning og en særskilt satsing på Nord-Norge. Komiteen merker seg også at det er nødvendig å styrke fondet for å bedre fondets egenkapital.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at det haster med å få opp investeringstakten knyttet til løsdrift for å sikre fremtidens melkeproduksjon, og noterer seg at regjeringen i jordbruksoppgjøret prioriterer gårder med inn-til 30 kyr.

Flertallet mener det bør gjøres mer for å støtte opp om investeringer til løsdrift, da dette er tunge investeringer for den enkelte bonde.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, viser til at det har vært gjennomført vellykkede forsøk med beiting for å holde vegetasjon nede, blant annet med geiter i kraftgater. Men hovedregelen i dag er at slik rydding gjøres maskinelt. Deler av denne maskinelle ryddingen kunne vært dekket av beiting, som skaper inntekt til bonden, utnytter utmarksressurser og utfører ryddetjenestene langt mer bærekraftig. Et slikt beitetilbud kan organiseres og tilbys over hele landet og tilpasses med bruk av posisjons- og styringsteknologi som nå er tilgjengelig og i økende bruk for beitedyr.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med jordbruksoppgjøret for 2024, utrede og legge fram forslag om å etablere et pilotprosjekt for et mobilt beitetilbud, som kan utnytte utmarksressurser, skape inntekter til bonden og levere bærekraftige ryddetjenester.»

2.6 Nærmere om andre politikkområder

KORN OG KRAFTFØR

Komiteen understreker at økt norsk produksjon av korn til både mat og fôr er en nøkkel til å nå målene om å øke selvforsyningsgraden. Komiteen ser det også som viktig å sikre lønnsomheten i kornproduksjonen for å kunne videreføre kanaliseringspolitikken og opprettholde arbeidsdelingen i jordbruket, slik at arealene som er best egnet til korn- og grøntproduksjon, brukes til det, mens tyngden av den grasbaserte husdyrproduksjonen blir liggende i distriktene. Dette er avgjørende for å utnytte det totale produksjonspotensialet i norsk jordbruk best mulig og dermed også for å kunne øke selvforsyningsgraden.

Komiteen merker seg at partene er enige om å videreføre den midlertidige ordningen også for kommende avtaleår etter samme regelverk, siden det fortsatt er usikre markeder og høye priser på enkelte varer, kombinert med en svak kronekurs.

Komiteen merker seg at ordningen på sikt skal avvikles.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Miljøpartiet De Grønne, viser til at prisnedskrivning av importert karbohydratråvare var en del av den midlertidige omleggingen av markedsordningen for korn i jordbruksoppgjøret i 2022. Ordningen var viktig for å sikre stabile råvarepriser til kraftfôr gjennom et år med stor variasjon og usikkerhet i de internasjonale råvaremarkedene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at i en periode med høye kornpriser i Europa ble det innført subsidier på import av matkorn. I dagens situasjon med lavere priser på korn i markedet vil det være hensiktsmessig å fjerne disse subsidiene.

På denne bakgrunnen fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å fjerne subsidier på import av matkorn.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne mener det vil være hensiktsmessig å foreta en nedtrapping av prisnedskrivning av korn til kraftfôr. Dette vil gjøre grovfôrproduksjon mer lønnsomt og bidra til å bruke mer gras enn kraftfôr. Dette vil igjen bidra til å vedlikeholde kulturlandskapet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en nedtrappingsplan for prisnedskrivning av korn til kraftfôr og i årets jordbruksoppgjør redusere prisnedskrivningen med 500 mill. kroner.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne mener grasproduksjonen i større grad må foregå i distriktene, og at man må få opp kornproduksjonen i områdene som særlig eger seg til dette. Det vil være positivt for matvareberedskap og vedlikehold av kulturlandskap i distriktene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen redusere beite-/arealtilskudd i arealsone 1 og 2.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne er enig i at grasproduksjon først og fremst bør skje på arealer som ikke er egnet til å dyrke korn, frukt og grønt, men mener at å redusere beite- og arealtilskudd i hele sone 1 og 2 er en tilnærming som er for grovmasket. Det finnes jordbruksarealer innenfor sone

1 og 2 som ikke er egnet til annet enn gras. Dette medlem viser til forslag i denne innstillingen om å utrede og innføre et teigbasert arealtilskudd, som dette medlem støtter.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at regjeringen har som mål å øke selvforsyningsgraden for norske jordbruksvarer, korrigert for fôrimport, til 50 pst. Skal dette målet nås, må det bli mer lønnsomt for bøndene å føre husdyrene med egenprodusert fôr og mindre lønnsomt å føre dem med innkjøpt kraftfôr. Disse medlemmer kan vanskelig se at målet om økt selvforsyning lar seg kombinere med fortsatt subsidiering av kraftfôr, som jordbruksavtalen legger opp til gjennom blant annet fortsatt prisnedskrivning.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, fra og med jordbruksoppjøret for 2024, starte en utfasing av prisnedskrivningstilskuddet til kraftfôr og andre tilskudd som bidrar til å senke kraftfôrprisen.»

KJØTT OG EGG

Komiteen merker seg at partene er enige om å øke satsene i ulike tilskuddsordninger rettet mot norsk husdyrhold, noe som er viktig for å sikre landbruk over hele landet med en differensiert bruksstruktur og tilpasset variasjon i klima og geografi.

Komiteen merker seg også at partene ber Landbruksdirektoratet, i samarbeid med Mattilsynet, om å utrede om datagrunnlag for husdyrregistrering kan brukes i stedet for søknadsdata som grunnlag for utmåling av tilskuddet. Utredningen forventes levert slik at partene kan vurdere spørsmålet før jordbruksforhandlingene i 2024.

DYREVELFERD

Komiteen understreker at god dyrevelferd er viktig og en forutsetning for bærekraftig matproduksjon. Det er et gode for samfunnet og et konkurransefortrinn for norsk mat, siden god dyrevelferd bidrar til at forbrukerne velger norskprodusert mat. Norsk jordbruk har, og skal fremdeles ha, en dyrevelferd i verdenstoppen. For å sikre dette må det opprettholdes og utvikles et godt og strengt regelverk for dyrevelferd, basert på kunnskap om dyrenes behov. Komiteen registrerer at et samlet landbruk har satset på å etablere dyrevelferdsprogrammer (DVP) for å gjennomføre systematisk dyrevelferdsarbeid i alle husdyrbesetninger, noe som er viktig for å sikre arbeidet med god dyrevelferd i landbruket. Komiteen viser til at det innenfor investerings- og bedriftsutviklingsordningen (IBU) prioriteres tiltak som skal bedre dyrevelferden, bl.a knyttet til investeringer i løsdriftsfjøs. Ko-

miteen viser videre til at regjeringen jobber med en helhetlig dyrevelferdsmelding som skal fremmes i 2024.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har merket seg at regjeringens varslede dyrevelferdsmelding skal legges fram i løpet av 2024. Disse medlemmer mener regjeringen, i forbindelse med meldingen, bør fremme forslag om et dyrevelferdstilskudd som sikrer reell forbedring av dyrevelferden i norsk husdyrhold. Aktuelle kriterier for en slik tilskuddsordning kan for eksempel være tilgang til beite eller uteplassing for svin, tilgang til beite eller vinterhage for fjørfe, tilgang til beite for hannkjønna storfe (ukastrerte okser er unntatt fra beite- og mosjonskravet), større areal per dyr i fjørfe- og svinenæringene, større miljøberikelse for slaktekylling (som ting å vagle på og gjemme seg under), mykt underlag for svin, økt samvær mellom ku og kalv og alternativer til kirurgisk kastrering av hanngris.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med dyrevelferdsmeldingen som skal fremmes i 2024, foreslå et dyrevelferdstilskudd med kriterier som ligger godt over minimumskravene i holdforskriftene, for at tilskuddsordningen skal bidra til en reell og betydelig forbedring i dyrevelferden i norsk husdyrhold.»

ØKOLOGISK MAT

Komiteen ser det som viktig at forbrukerne har tilgang til mest mulig mat basert på norske ressurser, også økologisk mat. Det kan i seg selv bidra til lavere matimport. Det må også stimuleres til at offentlig sektor etterspør mer norsk mat.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at våre naboland har satt ambisiøse mål for videreutvikling av det økologiske landbruket, med mål for produksjon eller andelen areal som brukes til økologisk produksjon. EUs Farm to Fork-strategi inneholder også et mål om 25 pst. økologisk landbruksareal i 2030. Økologisk landbruk har potensialet til både å forbedre inntektsmulighetene og bidra til en mer miljøvennlig utvikling i landbruket. Disse medlemmer mener derfor det ville tjent utviklingen av norsk landbruk å innføre et forpliktende og konkret mål for økologisk produksjon innen 2030 og revidere strategien for økologisk landbruk i tråd med målet som blir satt.

Disse medlemmer mener det også er et problem at det ikke finnes fullverdig statistikk for omsetning av økologiske varer i dag. Disse medlemmer mener det derfor kan være hensiktsmessig om Landbruksdirektoratet utarbeider fullverdig statistikk for

omsetningen av økologiske varer. Disse medlemmer mener også staten bør bruke sin innkjøpsmakt til å stimulere til økt forbruk av økologisk mat.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for å øke andelen økologisk jordbruksareal i Norge til 15 pst. innen 2030.»

OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, ser det som viktig at offentlig sektor prioriterer og understøtter produksjon og forbruk av norsk mat. Produksjon og forbruk av norsk mat kan blant annet være viktig i et klima- og miljøperspektiv og i et dyrevelferdsperspektiv. Det er derfor viktig at handlingsrommet i EØS-avtalen utnyttes, slik at norsk mat i størst mulig grad kan etterspørres i forbindelse med offentlige anskaffelser, blant annet ved å stille krav til lave klimaavtrykk, dyrevelferd eller redusert bruk av antibiotika i føret. Flertallet viser også til at større vektlegging av miljø- og bærekraftshensyn i offentlige anskaffelser tilsier at offentlig sektor anskaffer en større andel økologisk mat, eventuelt innlemmer økologisk mat i sine anskaffelsesstrategier.

TEIGBASERT AREALTIKSKUDD

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, mener det er viktig med nye, målrettede virkemidler for å sikre at hele landet tas i bruk til matproduksjon. Det vises i den forbindelse til merknader og forslag innledningsvis i merknadskapitlet og under overskriften «Importvern».

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at en variert bruksstruktur som er tilpasset Norges naturressurser og geografi, gir de beste mulighetene for å produsere mat på en bærekraftig og klimavennlig måte over hele landet. Dagens landbrukspolitikk ivaretar ikke dette. Siden årtusenskiftet er antall jordbruksbedrifter ifølge SSBs statistikk redusert med 45 pst. Nedgangen i antall bruk har vært størst i distriktene. Med andre ord pågår det en storstilt sentralisering i norsk jordbruk.

Disse medlemmer mener hovedårsaken til denne sentraliseringen er en jordbrukspolitikk der brorparten av tilskuddene gis som produksjonstilskudd. Dette er en modell som prioriterer volumproduksjon for høyt og areal- og kulturlandskapspleie for lavt. Den enkle konsekvensen av en politikk som stadig krever økt produksjon av den enkelte bonde innenfor et nokså stabilt marked, er færre bønder.

Disse medlemmer viser til at landet er delt inn i åtte soner for arealtilskudd. Det betyr at arealer med vidt ulike driftsforhold får det samme tilskuddet per dekar, så lenge de ligger innenfor samme tilskuddssone. Det gjør at arealtilskuddet treffer for dårlig. Dagens norske kartdata inneholder informasjon om lokal jordkvalitet og driftsforhold med geografisk oppløsning helt ned på teignivå (skifte) og gir grunnlag for en langt mer finmasket og treffsikker bruk av arealtilskudd.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med jordbruksoppgjøret for 2024, om å utrede og innføre et teigbasert arealtilskudd.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med jordbruksoppgjøret for 2024, om å innføre et driftsvansketilskudd for å sikre at tungdrevne jordbruksarealer holdes i drift.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener at dagens soner for arealtilskudd i for liten grad fanger opp forskjeller i de faktiske dyrkingsforholdene og ikke kompenserer godt nok for driftsulemper. Det trengs derfor et bedre verktøy for å nå målet om økt selvforsyning.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forkant av neste års jordbruksforhandlinger gå i dialog med faglagene for å utvikle et nytt teigbasert tilskudd med datakart for å sikre høyere presisjon i tildeling av tilskuddsmidler og enklere administrasjon. Et slikt system må blant annet kunne brukes til å målrette tilskudd mot arealer som ligger brakk.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at teknologiutvikling og stadig bedre kartdata gir nye muligheter for å differensiere arealtilskuddet i større grad enn det som gjøres i dag, og bedre ivareta beiteareal og kulturlandskap. Disse medlemmer mener derfor det raskest mulig bør utarbeides en kartdatabase som definerer jordbruksarealer ned på teignivå. Det kan gi bedre bruk av ressurser og bedre måloppnåelse gjennom bruk av arealtilskudd.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringa utarbeide ein kartdatabase som definerer jordbruksareal ned på teignivå, med sikte på eit meir målretta arealtilskot som gir effektiv ressursbruk og betre oppnåing av måla for landbrukspolitikken.»

AGRITEK

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, viser til at moderne norsk agroteknologi er fremtiden og kan være med på å sikre fremtiden til bøndene i Norge. De senere årene har flere norske bønder sett muligheter i nye innovative og teknologiske løsninger i landbruket. Disse løsningene har gitt grobunn for flere bedrifter innen landbruksteknologi eller agroteknologi, en næring som er i ferd med å bli et av verdens raskest voksende markeder.

Flertallet viser til at forskning og utvikling samt produksjon av mekaniske og tekniske landsbruksverktøy har gjort at det norske jordbruket er innovativt og tar i bruk ny teknologi. Norsk landbruk er sterkt mekanisert i verdensmålestokk. Det er allerede flere norske landbruksbedrifter som har lyktes med å utvikle nye innovative og teknologiske oppfinnelser, og noen av disse står nå på trappene for eksport til utlandet. Norge har mange fortrinn i eksport av teknologiske løsninger, og disse angår også agritek.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener det er viktig å tilpasse landbrukspolitikken til en verden i endring, og noterer seg at deler av jordbrukssektoren tar i bruk innovativ teknologi, til tross for manglende satsing fra regjeringen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, mener at de etablerte norske agriteknikbedriftene har store og gode muligheter for eksport. Bedriftene må dog skaleres opp, og flere må tørre å satse i et internasjonalt marked. Samtidig må det skapes enda flere små og mellomstore bedrifter, slik at man får flere arbeidsplasser i fremtiden. For at dette skal bli en realitet, må næringen ha gunstige og stabile rammevilkår. Flertallet er derfor opptatt av å tilrettelegge for utviklingen av nettopp agritekniknæringen, fordi det både skaper nye arbeidsplasser og samtidig har et stort potensial for nye eksportinntekter.

Komiteen vil peke på at det er viktig å legge godt nok til rette for biogass i tilknytning til landbruket, og vil oppfordre til at man i den planlagte gjennomgangen av tilskudd til levering av husdyrgjødsel til biogassan-

legg hensyntar kostnadsnivået i hele verdikjeden, og at gjennomgangen bør inkludere en vurdering av hvordan støtte bør utbetales.

JORDBRUKETS KULTURLANDSKAP OG JORDBRUKETS KULTURARV

Komiteen mener det norske jordbrukets kulturlandskap er en viktig del av norsk kulturarv fordi det er et resultat av mange generasjoners bosetting og ressursutnyttning. I innmark og utmark finnes en mosaikk av åker og eng, kantsoner, slåttemark og beitemark, vann, bygninger, tun, gjerder, veier og andre typer natur- og kulturminneelementer. Ulike naturgitte forhold har gitt stor variasjon i produksjonsmåter og ressursutnyttelse i ulike deler av landet, med tilhørende særpregede kulturlandskap. Endringer i driftsmåtene har gitt et jordbrukslandskap preget av både elementer fra historisk bruk og moderne driftsmetoder.

Komiteen viser til at landets landbrukseiendommer samlet har over en million bygninger. De representerer store bruksressurser, men også utfordringer knyttet til det å forene bosetting og moderne gårdsdrift med gammel bygningsmasse og endret bruk. Mange av disse bygningene utgjør en mangfoldig og verdifull kulturarv, både som enkeltvis bygninger og helhetlige kulturmiljøer og som nøkkelelementer i jordbrukets kulturlandskap.

Komiteen viser til at kulturlandskap og åpent lavland er viktige økosystemer som leverer tjenester som matproduksjon, produksjon av dyrefôr, pollinering og naturmangfold.

Det er sentralt å finne løsninger som kan bidra både til å beholde et åpent og levende jordbrukslandskap generelt og til å ivareta de spesielt verdifulle områdene og elementene i kulturlandskapet. En nøkkelfaktor er å stimulere til fortsatt jordbruksdrift i hele landet. Erfaring viser dessuten at ivaretagelse av de spesielt verdifulle områdene forutsetter kunnskapsbaserte prioriteringer, motiverte grunneiere og stimulans til den driften som skaper kulturlandskapsverdiene. Kulturlandskapet er i stadig forandring. Jordbruksdrift bidrar til å holde landskapet åpent ved beiting, dyrking og slått. Norsk jordbruk er mangfoldig. Mangfoldet er en forutsetning for og et resultat av landbruk over hele landet, og det er derfor viktig at alle bruk utnytter sitt potensial. Andre sentrale bidrag fra jordbruket, i tillegg til matproduksjon, er samfunnsgoder som blant annet biologisk mangfold, reiseliv, opplevelser, velferdstjenester, verdiskaping i hele landet, kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljøer. Dette gir grunnlag for næringsutvikling og vekstkraftige distrikter over hele landet.

2.7 Oppdatert jordvernstrategi

Komiteen viser til at matjord og dyrkbar mark er en knapp ressurs her i landet, og at kun 3,5 pst. av Norges

landareal er jordbruksareal. For å sikre fremtidige muligheter for matproduksjon er man derfor avhengig av et sterkt jordvern. Komiteen er kjent med at jordbruksarealer over hele landet er utsatt for om-disponering til andre formål fordi disse arealene ofte ligger i områder med utbyggingspress.

Komiteen viser videre til at gjeldende jordvernstrategi ble lagt fram for Stortinget som vedlegg 4 til Prop. 200 S (2020–2021) om jordbruksoppkjøret 2021 m.m. Det ble da vedtatt et nytt mål om at den årlige om-disponeringen av dyrka jord ikke skulle overstige 3 000 dekar, og at målet skulle være nådd innen 2025.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Miljøpartiet De Grønne, merker seg at målet er nådd, og at i henhold til tall fra KOSTRA for 2021 var om-disponering av dyrka jord på 2 982 dekar.

Komiteen viser videre til at Stortinget den 14. juni 2022 (vedtak nr. 799) vedtok å be regjeringen om å legge fram en ny jordvernstrategi våren 2023 med et nytt og skjerpet mål for om-disponering av matjord og nye konkrete tiltak for å nå målet.

Komiteen viser til at regjeringen har fremmet ny jordvernstrategi som vedlegg 9 til proposisjonen til årets jordbruksoppkjør.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at i tråd med Stortingets vedtak har strategien et nytt og skjerpet mål for om-disponering av matjord. Flertallet merker seg at målet på 2000 dekar er ambisiøst, og at det derfor er viktig med nye, konkrete tiltak for å nå målet.

Flertallet merker seg videre at strategien understreker at kommunene har en viktig rolle i jordvernarbeidet, og at det er avgjørende at jordvern prioriteres høyt i lokal arealpolitikk. Flertallet merker seg videre at blant nye tiltak foreslås det å utvikle et sentralt register for viktige jordbruksarealer av nasjonal interesse, at det skal etableres et nytt kartlag for dyrkbar jord, og at det skal utvikles et jordbruksarealregnskap som kan bli en del av nasjonalt arealregnskap. Det skal også utredes en hjemmel i jordlova for vern av viktige jordbruksarealer. Flertallet understreker at også landbrukets egen nedbygging må reduseres.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremover styrke satsingen på produksjon av plantevekster til mat for å øke selvforsyningen.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med jordbruksoppkjøret for 2024, gjennomføre nødvendige grep for å øke norsk produksjon av korn, frukt og grønt betydelig.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen opprette et pilotprosjekt for bønder som sliter psykisk, og at dette opprettes innenfor en av de etablerte organisasjonene. Det forutsettes at nødvendige midler tas innenfor budsjетrammen.

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å sikre økt beiting i utmark.

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen foreslå å fjerne subsidier på import av matkorn.

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre oppfølging av Matnasjonen Norge og vurdere nødvendige tiltak for å styrke satsingen på lokalmat.

Forslag fra Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med jordbruksoppkjøret for 2024, utrede og legge fram forslag om å etablere et pilotprosjekt for et mobilt beitetilbud, som kan utnytte utmarksressurser, skape inntekter til bonden og levere bærekraftige ryddetjenester.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2024 redusere overføringene på kap. 1150 med 1,2 mrd. kroner.

Forslag fra Høyre, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 9

Stortinget ber regjeringa starte arbeid med en ny stortingsmelding om framtidens landbruks- og matsystem, etter modell av EUs mat- og landbruksstrategi «Farm to Fork».

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen følge opp sine forpliktelser i henhold til jordbrukets klimaavtale om å bidra til å endre matforbruket i den norske befolkningen slik at matforbruket i størst mulig grad blir i tråd med de norske kostholdsrådene.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med dyrevelferdsmeldingen som skal fremmes i 2024, foreslå et dyrevelferdstilskudd med kriterier som ligger godt over minimumskravene i holdforskriftene, for at tilskuddsordningen skal bidra til en reell og betydelig forbedring i dyrevelferden i norsk husdyrhold.

Forslag fra Høyre og Venstre:*Forslag 12*

Stortinget ber regjeringen utrede innføring av en CO₂-avgift for norsk landbruk.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen sikre at en styrking av velferdsordninger for bøndene rettes spesielt inn mot unge bønder.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 14*

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 med en opptrappingsplan for å nå målet om 50 pst. selvforsyning korrigert for import av førråvarer. Opptrappingsplanen skal inneholde føringer for hvordan bytteforholdet mellom kraftfôr og grovfôr skal styrkes i favør av grovfôr.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 sikre at det blir stilt krav om minst 10 pst. innkjøp av norske jordbruksprodukter i offentlig sektor.

Forslag fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 16*

Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med jordbruksoppjøret for 2024, legge fram en tiltakspakke med mål om, og tilhørende virkemidler for, å redusere jordbruksareal som er ute av drift, til et minimum.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen, fra og med jordbruksoppjøret for 2024, starte en utfasing av prisnedskrivningstilskuddet til kraftfôr og andre tilskudd som bidrar til å senke kraftfôrprisen.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for å øke andelen økologisk jordbruksareal i Norge til 15 pst. innen 2030.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen i forkant av neste års jordbruksforhandlinger gå i dialog med faglagene for å utvikle et nytt teigbasert tilskudd med datakart for å sikre høyere presisjon i tildeling av tilskuddsmidler og enklere administrasjon. Et slikt system må blant annet kunne brukes til å målrette tilskudd mot arealer som ligger brakk.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringa utarbeide ein kartdatabase som definerer jordbruksareal ned på teignivå, med sikte på eit meir målretta arealtilskot som gir effektiv ressursbruk og betre oppnåing av måla for landbrukspolitikken.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 21*

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med faglagene og markedsregulator om et forslag om produksjonsregulering på sau, storfe og egg, og legge dette frem i god tid før jordbruksforhandlingene i 2024.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 22*

Stortinget ber regjeringen ta ut melk fra samlet markedsprisstøtte («Gul boks»), slik at melk ikke reguleres etter målpris.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen om ikke å øke målprisene på melk, poteter, frukt og grønnsaker fra 1. juli 2023.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen om å heve kvotetaket på kumelk til 1 200 000 liter.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen legge fram en nedtrappingsplan for prisnedskrivning av korn til kraftfôr og i årets jordbruksoppgjør redusere prisnedskrivningen med 500 mill. kroner.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen redusere beite-/arealtilskudd i arealsone 1 og 2.

Forslag fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 27*

Stortinget ber regjeringen styrke tollvernet ved å gå fra krone- til prosenttoll på tollinjer hvor prosenttoll gir best beskyttelse, med virkning fra 1. januar 2024.

Forslag fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 28*

Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med jordbruksoppjøret for 2024, om å utrede og innføre et teigbasert arealtilskudd.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 29*

Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med jordbruksoppjøret for 2024, om å innføre et driftsvansketilskudd for å sikre at tungdrevne jordbruksarealer holdes i drift.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I og II fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, III og IV av en samlet komité og V av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2023 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post Formål	Kroner
	Utgifter	
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , reduseres med	1 214 000
	fra kr 15 810 000 til kr 14 596 000	
	50 Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond, <i>økes</i> med	168 700 000
	fra kr 2 058 553 000 til kr 2 227 303 000	
	70 Markedstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med	63 922 000
	fra kr 335 100 000 til kr 271 178 000	
	73 Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , reduseres med	57 800 000
	fra kr 5 381 935 000 til kr 5 324 135 000	
	74 Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med	20 651 000
	fra kr 14 195 545 000 til kr 14 174 894 000	
	77 Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med	1 593 000
	fra kr 319 861 000 til kr 318 268 000	
	78 Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med	23 570 000
	fra kr 1 679 065 000 til kr 1 655 495 000	

II

Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2024.

III

Stortinget ber regjeringen, i dialog med faglagene, legge fram en strategi for økt selvforsyning og trygg

matproduksjon basert på norske ressurser, og komme tilbake til Stortinget senest i forbindelse med statsbudsjettet.

IV

Stortinget ber regjeringen, i dialog med faglagene, utrede hvordan bruk av datakart kan sikre høyere presisjon i tildeling av tilskuddsmidler og målrette arealtilskudd mot arealer som ligger brakk, som for eksempel et teigbasert tilskudd. Utredningen skal

være klar før de ordinære jordbruksforhandlingene i 2024.

V

Stortinget ber regjeringen sikre norsk matberedskap og norsk matproduksjon gjennom et velfunge-

rende tollvern, og at regjeringen i statsbudsjettet for 2024 går fra krone- til prosenttoll for enkeltprodukt for å sikre dette.

Oslo, i næringskomiteen, den 8. juni 2023

Torgeir Knag Fylkesnes

fung. leder

Per Vidar Kjølmoen

ordfører

